

Влада Републике Србије

**ИЗВЕШТАЈ О МЕЂУНАРОДНОЈ ПОМОЋИ
РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ
У 2013. ГОДИНИ**

**Канцеларија за европске интеграције
Београд, април 2014.**

САДРЖАЈ

<u>1.</u>	<u>ПРЕГЛЕД ИЗВЕШТАЈА</u>	<u>3</u>
<u>2.</u>	<u>ПОЛИТИЧКО-ЕКОНОМСКО ОКРУЖЕЊЕ</u>	<u>5</u>
<u>3.</u>	<u>КООРДИНАЦИЈА РАЗВОЈНЕ ПОМОЋИ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ</u>	<u>8</u>
3.1	Планирање развојне помоћи за период 2014-2020. – Документ „Национални приоритети за међународну помоћ (НАД) за период 2014-2017. године са пројекцијама до 2020. године”	8
3.2	Процес програмирања развојне помоћи у 2013. години и припреме за нову финансијску перспективу ЕУ 2014-2020	9
3.3	Мониторинг и евалуација развојне помоћи у 2013. години	10
3.4	Увођење децентрализованог система за управљање средствима ЕУ	12
3.5	Јачање капацитета и комуникација у области управљања средствима ЕУ и развојном помоћи	13
3.6	Међународна и регионална сарадња у области координације помоћи	16
<u>4.</u>	<u>СТРУКТУРА И НИВО РЕАЛИЗАЦИЈЕ МЕЂУНАРОДНЕ ПОМОЋИ</u>	<u>18</u>
4.1	Бесповратна помоћ и концесионални кредити	19
4.2	Однос средстава ЕУ и остале развојне помоћи	20
4.3	Техничка помоћ и инвестиције	22
4.4	Преглед међународне помоћи по секторима	22
<u>5.</u>	<u>БУДУЋЕ АКТИВНОСТИ И ИЗАЗОВИ</u>	<u>31</u>
<u>6.</u>	<u>ПРИЛОЗИ</u>	

Прилог 1 – Преглед реализације међународне помоћи по развојним партнерима

Прилог 2 – Преглед обука одржаних у 2013. години у области координације међународне помоћи

Прилог 3 – Списак споразума о међународној помоћи закључених у 2013. години

1. ПРЕГЛЕД ИЗВЕШТАЈА

Извештај о међународној помоћи Републици Србији у 2013. години, припремљен од стране Канцеларије за европске интеграције, односи се на процену реализације развојне помоћи у тој години и обухвата преглед процеса планирања и координације средстава претприступних фондова Европске уније и друге међународне помоћи Републици Србији, као и анализу процене реализације помоћи. Извештај такође даје преглед будућих активности и изазова везаних за планирање, координацију и праћење међународне помоћи.

Процена реализације укупне међународне развојне помоћи Републици Србији у 2013. години износи близу 1,1 милијарди евра, чиме је настављен тренд високе годишње реализације, након рекордне реализације у 2010. години, блажег пада у 2011. години и високе реализације у 2012. години. Овакав резултат, слично претходним годинама, првенствено је последица рекордног нивоа реализације концесионалних кредита у односу на протеклих 10 година и у исто време пада реализације бесповратне помоћи у односу на 2012. годину. Међународна помоћ у виду бесповратних средстава и концесионалних кредита била је превасходно концентрисана на мере за подстицање ликвидности привреде и повећање домаће тражње путем реализације инфраструктурних програма/пројеката у области саобраћаја, подршку локалној самоуправи и реформске мере у области енергетике, образовања, науке и истраживања и државне управе. Као и у претходним годинама, као највећи донатор бесповратне помоћи истиче се Европска унија, са укупном процењеном реализацијом од 199,11 милиона евра.

Током 2013. године, међународна развојна помоћ Републици Србији је реализована у условима релативне политичке стабилности и предвидљивости, умереног економског раста, као и неспорног напретка на пољу европских интеграција. С обзиром на постепени опоравак главних трговинских партнера и инвеститора у Републику Србију, првенствено земаља ЕУ, може се закључити да се привредни амбијент током ове године постепено мењао у позитивном смеру, што је донекле утицало и на реализацију поменутих помоћи.

Република Србија ће у блиској перспективи користити средства претприступне помоћи Европске уније кроз Инструмент за претприступну помоћ 2014-2020 (ИПА II), с тим што ће буџет ИПА II за све кориснике остати на сличном нивоу као у текућој перспективи, што у случају Републике Србије износи око 200 милиона евра на годишњем нивоу. Промена коју ЕУ жели да спроведе кроз нова правила за ИПА II у периоду 2014-2020, није у износу средстава, већ у начину коришћења ових средстава. Да би осигурала да се средства ИПА II користе на делотворан начин, ЕУ од корисника средстава ИПА II очекује да спроведу секторски приступ у коришћењу помоћи и успоставља ИПА II као инструмент кроз који ће се уместо финансирања појединачних пројеката, (су)финансирати јасне секторске стратегије и тако допринети постизању договорених циљева јавних политика. Да би се благовремено и на системски начин припремила за овакву перспективу, домаћа администрација је, у координацији Канцеларије за европске интеграције у периоду децембар 2012 - јул 2013. године радила на припреми документа „Национални приоритети за међународну помоћ (НАД) за период 2014-2017. године са пројекцијама до 2020. године“. Документ је усвојен 8. новембра 2013. године од стране Владе Републике Србије.

У процесу програмирања међународне развојне помоћи, формулисан је и усвојен пакет за финансирање из I компоненте ИПА – Помоћ у транзицији и изградња институција за 2013. годину, који чини 9 секторских програма и 6 пројеката, уз одговарајући финансијски предлог у укупној вредности од близу 180 милиона евра. У области праћења (мониторинга) пројеката/програма ИПА радило се на припремама домаће администрације за постепено преузимање функције праћења од ДЕУ и ојачавању својих капацитета за праћење и извештавање. Редовно су одржавани састанци на тему пројеката финансираних из ИПА са проблемима у реализацији (тзв. „bottleneck“ пројекти), а 24. октобра 2013. одржан је 8. састанак Заједничког одбора за праћење ИПА, у организацији КЕИ, ГД ЕК за проширење и ДЕУ, у чијем раду је учествовало укупно 96 представника институција организатора састанка и корисника пројеката финансираних из средстава ИПА. Током 2013. године одвијало се укупно 12 секторских, тематских и програмских евалуација досадашње помоћи ЕУ покренутих од стране ДЕУ и ГД ЕК за проширење. Закључци и препоруке из свих евалуационих извештаја коришћени су током 2013. године

приликом програмирања међународне развојне помоћи, кроз израду релевантних средњорочних планских докумената.

Обуке у области планирања средстава ЕУ и развојне помоћи спроведене су у сарадњи са Службом за управљање кадровима, али и у оквиру пројеката финансираних ЕУ средствима, кроз техничку помоћ за припрему пројеката, а успостављена је и интензивна сарадња са цивилним сектором успостављањем механизма координације ОЦД у процесу програмирања помоћи (СЕКО механизам).

Регионална сарадња је током 2013. године обележена припремом за нову финансијску перспективу 2014-2020. ЕК је одлуком од 15. фебруара 2013. године усвојила Вишекориснички програм за 2013. годину, који закључно са изменама од 13. новембра 2013. године, обухвата 15 пројеката у укупној вредности од преко 120 милиона евра за све земље кориснице, уз додатну алокацију од 26 милиона евра за Регионалног програма стамбеног збрињавања (РСП, енгл. *Regional Housing Programme – RHP*).

2. ПОЛИТИЧКО-ЕКОНОМСКО ОКРУЖЕЊЕ

Релативна стабилност и предвидљивост у политичком смислу, умерени економски раст, као и неоспорни напредак на пољу европских интеграција били су присутни током 2013. године. С обзиром на постепени опоравак главних трговинских партнера и инвеститора у Републику Србију, првенствено земаља ЕУ, може се закључити да се привредни амбијент током ове године постепено мењао у позитивном смеру. Позитивне тенденције у области економије, као што су значајно повећање извоза, умерени раст БДП, као и смањење незапослености, потребно је схватити само као привремени тренд који је условљен даљим напорима у овој области. У циљу одржавања реформског курса и убрзања реформи, Влада Републике Србије је усвајањем измена и допуна Закона о министарствима у августу 2013. године реконструисана, при чему су више од половине од 11 нових чланова Владе чиниле нестраначке личности. Као своје основне циљеве, реконструисана Влада Републике Србије издвојила је између осталог: наставак европских интеграција, економски опоравак земље, борбу против криминала и корупције, смањење регионалних разлика и уједначен економски развој свих региона, инвестирање у образовање, науку и културу, унапређење свих видова саобраћаја и подршку развоју спорта¹.

Као збирни показатељ економске активности, бруто домаћи производ је током 2013. године остварио раст од 2,5%, првенствено услед значајног раста пољопривредне и индустријске производње и нето извоза. Посматрано по кварталима, реални раст БДП у односу на исте квартали 2012. године износио је 3% у првом, 0,5 у другом, 3,8% у трећем и 2,7% у четвртном. Индустријска производња је у 2013. години остварила раст од 5,5% у односу на 2012. годину. Током ове године, производња је повећана у свим секторима, а највећи међугодишњи раст забележен је у области производње моторних возила и приколица (нешто мање од два и по пута), производње кокса и деривата нафте (нешто мање од један и по пута) и осталих прерађивачких делатности (више од један пут)². Пољопривредна производња остварила је раст физичког обима за 22,1% у односу на 2012. чему су допринеле повољне временске прилике, као и повећање површине под засадом од 17,2%. Промет у трговини на мало наставио је да пада и током 2013. године био је у сталним ценама 5,1% мањи у односу на претходну, што представља директну последицу опадања куповне моћи грађана услед мера штедње које се спроводе у склопу процеса реформи економије. Током 2013. године приватизовано је 7 предузећа, од чега 3 представљају предузећа код којих је уговор о приватизацији претходно раскинут. Агенција за приватизацију је током године продавала и мањинске пакете акција путем тржишта капитала, а приход остварен путем свих видова приватизације износио је укупно 14,9 милиона евра.

Влада Републике Србије је 28. јуна 2013. године донела програм мера за реформу јавног сектора. С обзиром да је процена Владе у том тренутку била да би, при буџету пројектованом за 2013. годину, дефицит могао износити 5,7%, док би консолидовани дефицит државе до краја године износио 6,2% БДП, што би условило потребу за додатним задуживањем под мање повољним кредитним условима, одлучено је да се спроведе ребаланс буџета Републике Србије (усвојен у Народној скупштини 16. јула 2013. године), као и да се уведу мере које су за превасходни циљ имале спречавање кризе јавног дуга у средњем и дугом року. Суштина ових реформи се, поред уштеда у буџету од око 36 милијарди динара, огледала и у увођењу додатних мера штедње у јавном сектору у целини, као и наставку спровођења структурних реформи, а посебно окончању процеса реструктурирања у бившим друштвеним предузећима. У тренутку доношења програма реформи, укупно 179 предузећа је било у статусу реструктурирања, запошљавајући 54 хиљаде људи³. Циљ је да се проблем предузећа у реструктурирању реши до 30. јуна 2014. године, путем процеса приватизације или стечајног, тј. ликвидационог поступка. Сет реформских мера подржан је низом законских прописа који би требало да буду усвојени до половине наредне године, а који се састоје од нових закона – о раду, приватизацији, планирању и изградњи, као и изменама и допунама закона о јавним предузећима, закона о агенцији за приватизацију и закона о стечају.

¹ Из експозеа Председника Владе поводом реконструкције Владе, август 2013. године

² Билтен јавних финансија, децембар 2013. године

³ Програм мера за реформу јавног сектора, Влада Републике Србије

Након реконструкције, Влада Републике Србије је 8. октобра 2013. године донела други сет мера за економску и финансијску консолидацију земље. Ове мере обухватале су више области и односиле су се на побољшање пословног амбијента и обезбеђивање јефтинијих кредитних извора финансирања привредним субјектима, наставак процеса реструктурирања јавних предузећа као и предузећа у приватизацији и смањење субвенција. Како би се умањила потреба за покривањем буџетског дефицита из позајмљених извора финансирања, приходовна страна буџета је ојачана путем повећања посебне стопе пореза на додату вредност (ПДВ) са 8% на 10%, као и пребацивањем појединих производа на листу неегзистенцијалних, на које се примењује стопа ПДВ од 20%. На расходовну страну буџета утицало се путем смањења масе зарада у јавном сектору, првенствено преко увођења тзв. солидарног пореза, који је обухватио запослене у јавном сектору са примањима вичим од 60.000 динара. Поред наведених, мере за стабилизацију обухватале су и смањење субвенција јавним предузећима, олакшавање задуживања предузећа и рад на обезбеђивању јефтинијих кредита итд.

Инфлаторни притисци су у 2013. години били веома ниски, посебно у другој половини године, када је просечна месечна стопа инфлације износила -0,1%. Уз ниску агрегатну тражњу, добра пољопривредна сезона и последично нижи трошкови у производњи хране били су важан дезинфлаторни фактор, док су притисак навише на инфлацију вршиле регулисане цене – готово целокупан раст цена у 2013. години (2,2%) дугује се расту регулисаних цена (допринос 2,1 п.п.)⁴. Након раста стопе незапослености као последице светке економске кризе током 2009, 2010. и 2011 године (13,6%, 16,1%, 19,2% и 23,0%, респективно) током 2012. године дошло је до њеног стабилизовања на високом нивоу од 23,9%. Као последица економског раста, повећања индустријске производње и извоза одређених грана привреде и последичног отварања нових сталних и сезонских радних места, ова стопа је током 2013. године износила 22,1%⁵. Стране директне инвестиције су током 2013. године оствариле нето вредност од 768,5 милиона евра.

Током 2013. године извезена је роба у вредности од око 11 милијарди евра, а увезена у вредности од око 15,5 милијарди евра, што је повећање увоза од 25,8%, односно извоза од 5,1% у односу на 2012. годину. Робни дефицит је у истом периоду износио 4,5 милијарди евра и смањен је за 25,3% у односу на претходну годину. Порасту извоза у 2013. години највише је допринео извоз друмских возила који је свој удео у укупном извозу повећао са 5,4% у 2012. години на 14,9% у 2013. Највећи спољнотрговински партнер у 2013. години биле су земље ЕУ, на које се односило 62,8% укупног извоза и 61,8% укупног увоза⁶.

Народна скупштина Републике Србије је током 2013. године одржала 33 седнице са 245 тачака дневног реда. Током посматраног периода усвојено је 147 закона, 81 одлука, 3 резолуције, једна декларација, 10 закључака и 5 осталих аката. Већина донетих закона односила се посредно или непосредно на испуњавање критеријума у процесу стабилизације и придруживања ЕУ, апроксимацију српске легислативе у том смислу, као и на антикризно деловање, обезбеђивање финансијске стабилности и умањивање дефицита буџета. Закони усвојени током ове године тицали су се унапређења у пословном амбијенту, социјалној сфери, владавини права, саобраћају, енергетици и др. (Закон о робним резервама, Закон о прекршајима, Закон о рачуноводству, Закон о ревизији, Закон о факторингу, Закон о образовању одраслих, Закон о средњем образовању и васпитању, Закон о железници, Закон о заштити лица са менталним сметњама, Закон о правима пацијената, Закон о ефикасном коришћењу енергије, Закон о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју, Закон о изменама и допунама закона о буџетском систему, Закон о изменама и допунама закона о пореском поступку и пореској администрацији, Закон о изменама и допунама кривичног законика, Закони о изменама и допунама закона о јавном тужилаштву, судијама и уређењу судова, Закон о изменама и допунама закона о трговини и други).

Значајан напредак у оквиру процеса стабилизације и придруживања Републике Србије ЕУ био је евидентан током посматраног периода. Почетком 2013. године, једина земља чланица ЕУ која још увек није била ратификовала Споразум о стабилизацији и придруживању Републике Србије ЕУ (ССП) била је

⁴ Извештај о инфлацији, Народна банка Србије, фебруар 2014. године

⁵ Билтен јавних финансија, фебруар 2014. године

⁶ Билтен јавних финансија, фебруар 2014. године

Литванија. Услед унутрашњих политичких прилика ове земље, поступак ратификације окончан је 18. јуна 2013. године, што је уједно означило и крај процеса ратификације ССП од стране земаља чланица ЕУ. Овај споразум је на снагу ступио 1. септембра 2013. године, чиме је ван снаге стављен Прелазни трговински споразум, а Република Србија је формално добила статус државе која се придружује ЕУ.⁷ Након предлога отварања преговора о приступању Србије ЕУ упућеног од стране Европске комисије Европском савету 22. априла 2013. године, Савет је донео одлуку о отварању приступних преговора са Републиком Србијом. У склопу припрема за почетак процеса преговора, Влада Републике Србије је 3. септембра 2013. године усвојила Одлуку о образовању преговарачког тима за вођење преговора о приступању Републике Србије ЕУ и именовала проф. др Тању Мишчевић за шефа Преговарачког тима. Први састанци скрининга за област Правосуђе и основна права одржани су 25. септембра 2013. године, чиме је званично отпочео процес аналитичког сагледавања усклађености законодавства Србије са правним тековинама ЕУ. Предвиђено је да овај процес траје до марта 2015. године. Наредни значајан корак у процесу придруживања било је заседање Савета за опште послове, који је 17. децембра 2013. године усвојио Општу позицију Европске уније за преговоре са Републиком Србијом, Преговарачки оквир за приступне преговоре са Републиком Србијом и донео Одлуку о одржавању прве међувладине конференције у јануару 2014. године. Европски савет је прихватио закључке Савета за опште послове 20. децембра 2013. године⁸.

Србија је наставила да активно учествује у регионалним иницијативама и организацијама, као што су Регионална иницијатива за миграције, азил и расељена лица (МАРПИ), Централноевропска иницијатива (ЦЕИ), Савет за регионалну сарадњу (РЦЦ), Централноевропски споразум о слободној трговини (ЦЕФТА), Уговор о енергетској заједници и Споразум о заједничком европском ваздушном простору (ЕЦЦА).

Након националне акредитације у јуну 2012, Република Србија је поднела Европској комисији акредитациони пакет, састављен од правних основа, приручника о процедурама и осталих релевантних докумената сходно критеријумима за акредитацију система управљања фондовима ЕУ.

⁷ У складу са чланом 1. и чланом 8. Споразума о стабилизацији и придруживању

⁸ Прва Међувладине конференција о приступању Републике Србије Европској унији одржана је 21. јануара 2014. године

3. КООРДИНАЦИЈА РАЗВОЈНЕ ПОМОЋИ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

У сарадњи са националним институцијама, међународним развојним партнерима и представницима организација цивилног друштва, Канцеларија за европске интеграције (КЕИ) је током 2013. године предузела низ мера и активности у циљу даљег унапређења система и капацитета за координацију и управљање међународном развојном помоћи, повећања њене ефективности и ефикасности њеног коришћења, а посебно усклађености те помоћи са националним приоритетима.

У овом поглављу биће представљене активности и резултати постигнути током 2013. године у области планирања, програмирања, праћења и евалуације развојне помоћи Републици Србији, попут документа: „Национални приоритети за међународну помоћ за период 2014-2017. године са пројекцијама до 2020. године” који је Влада усвојила 8. новембра 2013. године, а који представља стратешки документ за програмирање. Овај документ уједно дефинише приоритете и мере по секторима које треба да буду подржане из развојне помоћи финансиране из ИПА II.

Република Србија користиће средства претприступне помоћи Европске уније кроз Инструмент за претприступну помоћ 2014-2020 (ИПА II), с тим што ће буџет ИПА II за све кориснике остати на сличном нивоу као у текућој перспективи, што у случају Републике Србије износи око 200 милиона евра на годишњем нивоу.

3.1 Планирање развојне помоћи за период 2014-2020. – Документ „Национални приоритети за међународну помоћ (НАД) за период 2014-2017. године са пројекцијама до 2020. године”

Кључна промена коју ЕУ жели да спроведе кроз нова правила о претприступној помоћи у периоду 2014-2020, није у износу средстава, већ у начину коришћења ових средстава. Да би осигурала да се средства ИПА II користе на делотворан начин, ЕУ од корисника средстава ИПА II очекује да спроведу секторски приступ у коришћењу помоћи и успоставља ИПА II као инструмент који има следећу мисију (у складу са Образложењем нацрта Уредбе о ИПА II):

„Уместо финансирања појединачних пројеката, ИПА II ће (су)финансирати јасне секторске стратегије и тако допринети постизању договорених циљева јавних политика. Напушта се приступ донирања бесповратних средстава за појединачне пројекте и прелази се на финансирање кроз подршку на секторском нивоу”.

Да би се благовремено и на системски начин припремила за овакву перспективу, домаћа администрација је, у координацији Канцеларије за европске интеграције у периоду децембар 2012 - јул 2013. године радила на припреми документа „Национални приоритети за међународну помоћ (НАД) за период 2014-2017. године са пројекцијама до 2020. године” (НАД, енгл. *Needs Assessment Document - NAD*). Нацрт НАД припремљен је кроз свеобухватне консултације у оквиру секторских радних група за програмирање и праћење средстава ЕУ и развојне помоћи, уз активно учешће државних органа, Делегације ЕУ, билатералних и мултилатералних донатора, представника организација цивилног друштва, као и органа локалне самоуправе.

Специфични циљеви документа су следећи:

- (i) усклађивање међународне помоћи са националним стратегијама како би се осигурало што ефикасније коришћење расположивих финансијских средстава, односно коришћење међународне помоћи за суфинансирање активности финансираних из националног буџета,
- (ii) максимално увећање делотворности и ефеката средстава међународне помоћи кроз њихово усмеравање на релативно мали број мера релевантних за процес приступања које је могуће редовно пратити,
- (iii) унапређење процеса стратешког планирања у сврху приступања ЕУ и националног социоекономског развоја у оквиру ресорних институција кроз даљи развој и консолидацију секторског приступа у Републици Србији.

НАД је четврти у низу сличних програмских докумената од 2007. године⁹, али документ који је сада припремљен за период 2014-2017. године са пројекцијама до 2020. године је први који предвиђа потпуно увођење секторског приступа. Такође, ово је први документ за планирање међународне помоћи у Републици Србији који садржи показатеље (индикаторе) и поставља проверљиве, годишње и средњорочне циљеве који могу да се користе за оцену напретка реформи у сваком од сектора/тематских области.

Овим документом дефинише се укупно **девет одвојених сектора** (и то: правда; унутрашњи послови; реформа јавне управе; конкурентност; енергетика; животна средина и климатске промене; транспорт; људски ресурси и друштвени развој; и пољопривреда и рурални развој), **три тематске области** (цивилно друштво; медији; култура) и **два мултидисциплинарна питања** (локални/регионални развој; и родна равноправност). За сваки од сектора/тематских области описују се општи циљеви, приоритети и мере. Приоритети и мере дефинисани у документу НАД служиће као један од главних основа за програмирање међународне помоћи и развој будућих програма и пројеката. Мере из НАД биће финансиране из међународне помоћи, пре свега из ИПА II, затим кроз билатералне и мултилатералне донаторске програме, Програме ЕУ, као и кроз подршку коју дају међународне финансијске институције.

Низ активности груписаних у оквиру мера НАД усмерене су на остваривање резултата у пет главних области: (i) унапређење регулаторног оквира; (ii) социо-економски развој; (iii) спровођење секторских стратегија; (iv) обимне активности изградње институција; (v) припрема и спровођење инфраструктурних пројеката. У вези са инфраструктурним пројектима, развијена је **Национална методологија за селекцију и приоритизацију инфраструктурних пројеката** уз неопходна пратећа документа.

Документ „Национални приоритети за међународну помоћ за период 2014-2017. године са пројекцијама до 2020. године” је усвојен 8. новембра 2013. године од стране Владе Републике Србије.

3.2 Процес програмирања развојне помоћи у 2013. години и припреме за нову финансијску перспективу ЕУ 2014-2020

У процесу програмирања међународне развојне помоћи, формулисан је у сарадњи са националним институцијама и у широком консултативном процесу са представницима Делегације ЕУ/ Европске комисије, донатора, цивилног друштва и локалне самоуправе пакет секторских програма и пројеката за финансирање из I компоненте Инструмента за претприступну помоћ ЕУ (ИПА) – Помоћ у транзицији и изградња институција за 2013. годину. Комитет ИПА је средином октобра усвојио поменути програмски пакет и одговарајући Финансијски предлог. Програмски пакет чини 9 секторских програма и 6 пројеката у укупној вредности од 178.783.533 евра¹⁰. У 2013. години у оквиру прве компоненте ИПА, извршене су и одређене измене и допуне Националних ИПА програма из ранијих година, којима су између осталог продужени крајњи рокови за извршење уговора у оквиру програма, реалоцирана средства добијена кроз уштеде у окончаним тендерским процедурама итд.

У априлу 2013. године, Влада је усвојила закључак којим се прихвата преглед предстојећих активности у вези са планирањем буџета ЕУ за период 2014-2020 и програмирањем Инструмента за претприступну помоћ 2014-2020 (ИПА II) и задужила КЕИ да пружи неопходну стручну подршку надлежним органима у циљу усклађивања националних приоритета са приоритетима Програма ЕУ, односно приоритетима регионалних иницијатива. С тим у вези, у 2013. години су спроведене консултације са Европском комисијом и релевантним националним институцијама у вези са израдом Стратегије ЕК за Републику Србију за ИПА II.

⁹ Претходни плански документи били су: Потребе Републике Србије за развојном помоћи НАД 2007-09; НАД 2009-11; НАД 2011-13.

¹⁰ Укупан износ расположивих средстава из ИПА националне алокације за 2013. износи 196.683.000 евра, с тим да се разлика до 178.783.533 евра односи на редовно финансирање програма Темпус и Нуклеарна сигурност, као и на Инструмент за цивилно друштво и подршку за Регионални програм за стамбено збрињавање избеглица

Уз техничку помоћ финансирану кроз пројекат у оквиру ИПА, израђена је „Методологија за одабир и приоритизацију инфраструктурних пројеката у секторима саобраћаја, енергетике, животне средине и пословне инфраструктуре”.

Током године, потписан је са развојним партнерима Републике Србије низ међународних споразума о развојној помоћи. Редовно су одржаване билатералне консултације са развојним партнерима како у погледу програмирања, тако и праћења реализације и координације програма финансираних из билатералне помоћи (УСАИД, Немачка, Чешка, Кина, Шведска, Норвешка и други). Програмски пакети помоћи билатералних донатора припремљени су у складу са специфичним процедурама и правилима донатора, као и предлози пројеката за финансирање из Вишекорисничке ИПА и Инвестиционог оквира за западни Балкан. Између осталог, Канцеларија за европске интеграције је координирала и коришћење помоћи Републици Србији кроз програм ЈАСПЕРС (Заједничка помоћ за подршку пројектима у европским регионима, енгл. *Joint Assistance to Support Projects in European Regions – JASPERS*).

Канцеларија за европске интеграције је 18. новембра 2013. године потписала Споразум о Билатералном програму са Министарством спољних послова Норвешке, којим је КЕИ од Министарства спољних послова Норвешке преузела послове планирања, спровођења, праћења и извештавања о билатералном програму за који **Краљевина Норвешка** обезбеђује средства на годишњем нивоу.

На позив за подношење предлога пројеката за финансирање из Норвешке билатералне помоћи у 2013. години КЕИ је примила 24 предлога пројеката. Након процеса селекције, одобрено је финансирање 6 пројеката у укупном износу од 205.963.234,37 РСД. КЕИ је у процесу потписивања споразума са домаћим институцијама (корисницима пројеката) који ће бити одговорни КЕИ за спровођење пројеката.

Према Споразуму између влада Републике Србије и Турске Републике о техничкој и финансијској сарадњи из октобра 2009. године, настављена је реализација донација у приоритетним секторима које подржава Турска Република у области заштите објеката историјског наслеђа, образовања, здравства и пољопривреде у Рашком, Златиборском, Расинском, Подунавском и Пиротском округу.

3.3 Мониторинг и евалуација развојне помоћи у 2013. години

Током 2013. године, КЕИ као координатор међународне развојне помоћи, развојни партнери, ресорна министарства и корисници пројеката/програма финансираних средствима интернационалних развојних партнера, праћење њиховог спровођења вршили су учешћем својих представника у раду управних и надзорних одбора пројеката/програма. У зависности од договорених модалитета сарадње са развојним партнерима, одржавани су редовни билатерални састанци, како би се размотрило стање у спровођењу финансираних инструмената/програма/пројеката и уколико је било потребно предузеле одређене корективне мере како би се унапредила ефикасност и ефективност дате помоћи.

Као и до сада, на захтев КЕИ, већина развојних партнера је крајем 2013. и почетком 2014. године доставила **податке о реализованој и алоцираној новој помоћи у 2013. години**, који су након уношења у ИС ИСДАКОН послужили као основ за процену реализације међународне развојне помоћи у 2013. години и израду овог извештаја.

У области **праћења (мониторинга) пројеката/програма који су финансирани средствима из ИПА**, остварена је блиска сарадња са ДЕУ, како би домаћа администрација постепено преузела функцију њиховог праћења и ојачала капацитете за праћење и извештавање о њиховом спровођењу, у складу са процедурама за децентрализовано управљање средствима ЕУ. У организацији КЕИ/ТС НИПАК и Делегације ЕУ током 2013. године, редовно су одржавани састанци на тему пројеката финансираних из ИПА са проблемима у реализацији (тзв. „*bottleneck*” пројекти). Поменути састанци представљају вид форума за расправу и доношење одлука по питању пројеката који чије је програмирање/спровођење/одрживост резултата на неки начин угрожено или отежано. Поред ТС НИПАК и ДЕУ, на састанцима су учествовали представници корисника пројеката, министарстава у чијим се ресорима поменути спровode, као и други учесници чије је присуство било неопходно ради решавања проблема. Додатни механизам за праћење успешности пројеката финансираних из средстава ИПА представља и тзв. праћење

оријентисано ка резултатима (POM, енгл. *Result Oriented Monitoring – ROM*). Како би се обезбедио континуирани увид у успешност спровођења пројеката, Европска комисија у редовним временским интервалима ангажује независне евалуаторе који у склопу једномесечне мисије проверавају динамику спровођења одабраних ИПА пројеката у односу на пет евалуационих критеријума (релевантност, ефикасност, ефективност, утицај и одрживост). ТС НИПАК редовно учествује у пружању потребних података и документа експертима који спроводе POM, присуствује консултативним састанцима, представљању извештаја и координира достављање и спровођење препорука из коначних извештаја.

Током јануара и фебруара 2013. године одржани су састанци секторских радних група који су представљали природни наставак низа састанака са истом тематиком одржаних крајем претходне године. Циљ састанака било је успостављање основе за праћење ефикасности, ефективности и утицаја међународне развојне помоћи по секторима путем **развоја система показатеља успешности**. Као основни референтна тачка узет је документ „Потребе Републике Србије за развојном помоћи у периоду 2011-2013”. Индикатори дефинисани на овим састанцима, као и њихове базне и циљане вредности укључени су као саставни део текста документа „Национални приоритети за међународну помоћ (НАД) за период 2014-2017. године са пројекцијама до 2020. године”. Током наредног периода, националне институције ће бити у обавези да извештавају о кретању вредности дефинисаних индикатора, што ће пружити основу за даље одлучивање о алокацијама развојне помоћи и побољшању ефикасности њеног спровођења.

24. октобра 2013. у Палати Србија одржан је **8. састанак Заједничког одбора за праћење ИПА**, у организацији Канцеларије за европске интеграције, Генералног директората за проширење ЕК и Делегације ЕУ у Републици Србији. У раду одбора је учествовало укупно 96 представника институција организатора и корисника пројеката финансираних из средстава ИПА. Поред прегледа досадашњег биланса уговарања, плаћања, потребама за реалокацијом средстава и продужењима трајања пројеката у оквиру ИПА програма, припрема за увођење Децентрализованог система управљања и припрема за вишегодишњи финансијски оквир 2014-2020, највећа пажња је посвећена дискусији са корисницима пројеката и надлежним националним институцијама о тренутном стању у спровођењу ИПА пројеката и кључних проблематичних пројеката.

Оперативна група за праћење проблематичних пројеката из области животне средине, која представља саставни део механизма за праћење проблематичних пројеката наставила је са радом и током 2013. године. Ова група основана је заједничком иницијативом ДЕУ, ТС НИПАК и Министарства енергетике, развоја и заштите животне средине, са циљем обезбеђивања додатног инструмента у координацији и решавању проблема у имплементацији пројеката из области заштите животне средине, који су се, с обзиром на комплексност интервенција, као и различите нивое националних институција укључених у спровођење показали као највећи изазов у претходном периоду. Састанци Оперативне групе се одржавају редовно, једном месечно, почев од 20. децембра 2012. године. Овај механизам координације се током 2013 године показао као веома ефикасан, с обзиром да је укупан број пројеката који су били предмет ових састанака сведен са укупно 17 почетком 2013. године на 7 крајем исте године. Пројекти који се налазе на овој листи тичу се обнове и изградње система водоснабдевања и система отпадних вода у општинама у Србији, као и локалних и регионалних депонија, а у великом броју случајева проблеми у спровођењу ових пројеката везани су за немогућност правовременог добијања потребне документације и недовољну координацију надлежних служби на различитим нивоима власти.

Канцеларија за европске интеграције, уз подршку пројекта финансираног од стране Шведске агенција за међународни развој – СИДА (енгл. *Swedish International Development Agency – SIDA*), је крајем 2012. године покренула евалуацију ефикасности и ефективности укупне међународне развојне помоћи у периоду 2007–2011, у 8 приоритетних сектора дефинисаних у документу „Потребе Републике Србије за међународном помоћи у периоду 2011-2013. године” (НАД 2011-2013). Након почетне фазе и фазе рада на терену, као и опсежних консултација са свим учесницима у програмирању и спровођењу развојне помоћи у Републици Србији, евалуатори су презентовали коначни извештај. Извештај се састоји од прегледа и анализе структуре развојне помоћи у посматраном периоду, тренутне ситуације у сваком од сектора дефинисаних у НАД, као и препорука по питању конципирања програмирања и спровођења

развојне помоћи у наредном периоду и отклањања недостатака. Након усаглашавања текста извештај је прихваћен у мају 2013. године.

Поред поменуте евалуације покренуте од стране КЕИ, током 2013. године одвијало се укупно 12 секторских, тематских и програмских евалуација досадашње помоћи ЕУ од стране ДЕУ и Генералног директората за проширење Европске комисије. КЕИ је у својству ТС НИПАК узела активно учешће у организацији и координацији поменутих евалуација, а релевантна ресорна министарства учествовала су у евалуационом процесу путем пружања неопходних података, докумената и дискусије са евалуаторима о предметима појединачних евалуација. Закључци и препоруке из свих евалуационих извештаја коришћени су током 2013. године приликом програмирања међународне развојне помоћи, кроз израду релевантних средњорочних планских докумената.

Посебна пажња посвећена је коришћењу препорука проистеклих из свих евалуација спроведених током 2013. године. У том смислу је ТС НИПАК крајем 2013. године, након консолидације и приоритизације препорука евалуатора из различитих извештаја, покренуто процес праћења операционализације и примене поменутих препорука. Консултације су обављене са националним институцијама, као и са ДЕУ помоћу механизма Секторских радних група за програмирање и праћење ЕУ средстава и развојне помоћи (СРГ), а односиле су се на процесе примене, праћења и извештавања о применама препорука наведених у евалуационим извештајима. На овај начин, примени препорука евалуатора приступило се на систематичан начин, са унапред одређеним роковима и надлежностима учесника у свим фазама спровођења развојне помоћи.

3.4 Увођење децентрализованог система за управљање средствима ЕУ

Након националне акредитације у јуну 2012, Република Србија је поднела Европској комисији акредитациони пакет, састављен од правних основа, приручника о процедурама и осталих релевантних докумената сходно критеријумима за акредитацију система управљања фондовима ЕУ. Друга посета у оквиру верификационе мисије ревизора Европске комисије спроведена је од 28. јануара до 1. фебруара 2013. Задатак ревизора Генералног директората за проширење ЕК је била верификација успостављених структура и процедура утврђених за управљање I и II компонентом ИПА. Током своје мисије, ревизори су се састали са замеником Националног ИПА координатора, Националним службеником за одобравање, Националним фондом, Техничким секретаријатом НИПАК, Телом за уговарање, Ревизорским телом и Службеницима за програме помоћи из неколико министарстава. Ревизори су на крају мисије саопштили своја запажања у вези са недостацима система, која су се углавном односила на успостављени правни оквир за управљање средствима ИПА, правима и обавезама учесника у том процесу и израђеним процедурама и административним капацитетима за управљање програмима ИПА у појединим органима. Ревизори Европске комисије су након посете доставили Националном службенику за одобравање прелиминарни писани извештај о налазима у вези са недостацима система.

Током априла, ревизорима су прослеђени одговори релевантних институција на поменуте налазе, на основу којих су ревизори израдили коначни ревизорски извештај о систему децентрализованог управљања за прву и другу компоненту ИПА. У сврху отклањања „високо ризичних“ недостатака наведених у коначном извештају, државни органи су предузели мере које су се тицале унапређивања и допуњавања правног оквира, процедура и капацитета за управљање средствима ИПА. Унапређена документацију, са доказима о отклањању „високо ризичних“ недостатака, прослеђена је ревизорима ЕК. Ревизори ЕК су посетили институције укључене у децентрализовани систем управљања фондовима ЕУ у периоду 8-11. јула, како би проценили да ли су сви „високо ризични“ недостаци отклоњени. Након посете ревизора, институције укључене у процес увођења децентрализованог управљања средствима ИПА у Републици Србији су наставиле рад на отклањању преосталих „високо-ризичних“ налаза идентификованих од стране ревизора у њиховом коначном извештају.

Након реконструкције Владе, 2. септембра 2013. године, у складу са персоналним променама, Влада је, на седници одржаној 14. октобра 2013, именовала нова кључна одговорна лица у децентрализованом систему управљања:

- за националног ИПА координатора (НИПАК, енгл. *National IPA Coordinator – NIPAC*) именован је Бранко Ружић, министар без портфеља, задужен за европске интеграције,
- за националног службеника за акредитацију (ЦАО, енгл. *Competent Accrediting Officer – CAO*) именован је Лазар Крстић, министар финансија,
- за националног службеника за одобравање (НАО, енгл. *National Authorising Officer – NAO*) именован је Никола Ћорсовић, државни секретар у Министарству финансија.

У склопу прилагођавања правног оквира који се тиче децентрализованог управљања средствима ИПА у Републици Србији налазима ревизора ЕК, Влада је на седници одржаној 21. октобра 2014. године усвојила Уредбе о управљању програмима претприступне помоћи ЕУ за период 2007-2013 у оквиру I компоненте ИПА – Помоћ у транзицији и изградња институција и II компоненте ИПА – Прекогранична сарадња, чиме је отклоњен део „високо-ризичних” налаза идентификованих од стране ревизора у вези правног оквира за спровођење ИПА у Републици Србији. Ревизори ЕК су крајем октобра поново посетили Србију како би се састали са новоименованим кључним одговорним лицима у децентрализованом систему управљања. У склопу отклањања преосталих налаза идентификованих од стране ревизора у њиховом коначном извештају, институције укључене у процес увођења децентрализованог управљања средствима ИПА у Републици Србији су током децембра наставиле рад на отклањању преосталих „високо-ризичних” налаза и у склопу тих активности отклоњени су налази који су се тicali недостатка правног основа за ревизорско тело за средства ИПА. Такође, потписани су Споразуми о спровођењу ИПА између националног ИПА координатора, националног службеника за одобравање и службеника за одобравање програма и Оперативни споразуми између кључних одговорних лица у систему. Настављен је рад на редифинисању одговарајућих приручника о процедурама у оквиру децентрализованог управљања у циљу испуњавања свих услова за доношење одлуке о преносу права на управљање ИПА. Планирано је да сви услови за доношење одлуке ЕК о преносу овлашћења Републици Србији за управљање ИПА буду испуњени у јануару 2014. године, тако да се доношење поменуте одлуке ЕК очекује крајем првог квартала 2014. године.

3.5 Јачање капацитета и комуникација у области управљања средствима ЕУ и развојном помоћи

Обуке за органе државне управе у области планирања средстава ЕУ и развојне помоћи предвиђене су Програмом општег стручног усавршавања државних службеника из органа државне управе и служби Владе за 2013. годину и спроведене у сарадњи КЕИ и Службе за управљање кадровима. Поред тога, у оквиру пројеката финансираних ЕУ средствима, обезбеђена је техничка помоћ за програмирање и припрему пројеката за финансирање из ИПА средстава, и то у виду консултантских услуга, помоћи у изради документације, пружању обука у виду радионица као и у непосредном раду на изради предлога пројеката, техничке и остале потребне документације. Преглед свих обука одржаних у 2013. години дат је у Прилогу 2 овог извештаја.

Такође, Влада Краљевине Шведске је посредством Шведске агенције за међународни развој обезбедила помоћ Сектору за планирање, програмирање праћење и извештавање о фондовима ЕУ и развојној помоћи, Канцеларије за европске интеграције Владе Републике Србије у циљу унапређења координације донаторске помоћи, обучавања државних службеника, унапређења комуникације и сарадње свих заинтересованих страна у процесу планирања и праћења развојне помоћи (ресорних министарстава, донаторске заједнице и цивилног друштва). У оквиру ове финансијске подршке у протеклој години, део средстава намењен је за сврху реализације семинара и стручног усавршавања запослених. Поред горе наведеног, успостављена је интензивна сарадња са цивилним сектором путем успостављања механизма координације организација цивилног друштва у процесима програмирања међународне развојне помоћи (СЕКО механизам).

Током 2013. године спроведене су бројне активности са циљем унапређења комуникације између Сектора за планирање, програмирање, праћење и извештавање о средствима ЕУ и развојној помоћи и дефинисаних циљних група, као и побољшања информисаности јавности о међународној помоћи:

- Одржана су три састанака Секторских радних група, укључујући и консултације са донаторском заједницом и организацијама цивилног друштва;
- Одржан је један неформални састанак донатора који је укључивао 10 најзначајнијих донатора;
- Одржане су две обуке за службенике задужене за комуникационе активности о претприступним ИПА фондовима, у сарадњи са Делегацијом Европске Уније у Републици Србији;
- Организована је конференција Инвестиционог оквира за Западни Балкан у Републици Србији (енгл. *Western Balkan Investment Framework – WBIF*);
- Стратегија комуникације о ИПА је усвојена.

Од децембра 2010. године, истраживања јавног мњења која Канцеларија за европске интеграције спроводи два пута годишње укључују и питања у вези за ИПА фондовима и средствима међународне помоћи Србији, на пример : 1) Које земље су највећи донатори Србије од 2000. године? 2) Да ли сте чули за пројекте финансиране средствима Европске уније и у којим областима? 3) Знате ли приближан износ помоћи који Србија годишње добија кроз ЕУ фондове? Према резултатима последњег истраживања (децембар 2013) у којој је учествовало 1.038 испитаника старијих од 18 година, 32% испитаника је чуло за ЕУ пројекте. Међутим, иако је највећи донатор у Србији Европска Унија, 45% грађана сматра да је Русија највећи донатор, а 34% сматра да је то ЕУ.

Од других значајних активности у области унапређења комуникација можемо издвојити следеће:

- Сајт Канцеларије за европске интеграције се редовно ажурира како би укључио најновије документе из области планирања, програмирања, праћења и извештавања о средствима ЕУ и развојној помоћи, актуелности и најаве догађаја.
- Када је реч о комуникацији путем друштвених мрежа, *YouTube* канал и *Facebook* налог Канцеларије за европске интеграције се такође редовно ажурирају новим садржајем и материјалима.
- Мрежа службеника за односе са јавношћу у институцијама Владе Републике Србије је активна и усмерена на унапређење сарадње и побољшавање комуникација.
- Настављено је са унапређењем сарадње са представницима медија кроз обезбеђивање адекватних информација и материјала о развојној помоћи.
- Припремљено је седам издања Билтена о развојној помоћи у Србији (*Aid Matters*), као једног од инструмената унапређене комуникације који се дистрибуирају електронским путем.
- У циљу одржавања квалитета и ажурности информација на ИСДАКОН сајту, редовно се постављају вести о активностима у области планирања, програмирања, праћења и извештавања о средствима ЕУ и развојној помоћи, релевантни документи, публикације, најаве догађаја, итд.
- Припремљене су и одштампане следеће публикације: Извештај о међународној помоћи Републици Србији у 2012. години, као и седам издања Билтена о развојној помоћи у Србији (*Aid Matters*). Публикације су дистрибуиране адекватним циљним групама, а електронске верзије поменутих публикација доступне су на веб сајту www.evropa.gov.rs.
- У сарадњи са развојним партнерима организовани су бројни догађаји, као што су презентације, координациони састанци, годишње анализе резултата, церемоније потписивања докумената, конференције, радионице, представљање пројеката.

У оквиру друге компоненте ИПА:

а) У склопу припремних активности за расписивање конкурса за доделу бесповратних средстава ове компоненте, одржано је 5 радионица на тему припреме пројектних предлога на територији Републике Србије¹¹ за потенцијалне кориснике у градовима на територији покривеној програмима (Бајина Башта, Нови Сад, Чачак, Суботица, Београд). Такође, одржано је и 16 радионица¹² на тему спровођења пројеката и извештавања по правилима ЕУ за кориснике који спроводе пројекте финансиране из средстава ове компоненте (Суботица, Нови Сад, Београд, Вршац, Пожаревац, Зрењанин, Кикинда, Неготин, Панчево, Ниш, Пирот, Зајечар).

б) Током марта 2013. године одржано је 5 радионица¹³ за промоцију остварених резултата пројеката финансираних у оквиру првог конкурса за доделу бесповратних средстава на ИПА програму прекограничне сарадње Румунија-Србија: у Бору, Пожаревцу, Зрењанину, Кикинди и Вршцу. Свечана церемонија уручивања другог дела уговора у оквиру другог конкурса за доделу бесповратних средстава на ИПА програму прекограничне сарадње Бугарска-Србија је одржана у Нишу 25. априла 2013. године, уз присуство представника бугарске и српске владе.

в) У склопу припрема програма прекограничне сарадње Европске уније за наредни седмогодишњи период, од 2014. до 2020. године, организован је низ јавних консултација са заинтересованим странама из подручја обухваћених програмима (са јединицама локалне самоуправе, јавним предузећима, регионалним развојним агенцијама, представницима цивилног друштва итд.). Консултације су уследиле након јавног позива да, попуњавањем посебног упитника, дају свој допринос овом важном процесу и помогну да се боље сагледају потребе одређених програмских подручја. Паралелно са овим консултацијама, представници Канцеларије за европске интеграције учествовали су и на низу састанака радних група за програмирање нове финансијске перспективе 2014-2020.

г) Дан европске сарадње, 21. септембар, је обележен у оквиру програма прекограничне сарадње кроз низ промотивних активности у различитим деловима Србије у чијој је организацији учествовала и Канцеларија за европске интеграције:

- Кроз Програм прекограничне сарадње Румунија-Србија приређен је концерт класичне музике у возу прекограничне сарадње који је возио на релацији Темишвар (Румунија) - Вршац, као и културно-уметнички програм у Вршцу;
- Кроз Програм прекограничне сарадње Мађарска-Србија припремљена је бициклијада „Мађарско-српски тандем“ од Морахалома (Мађарска) до Палића;
- Кроз Програм прекограничне сарадње Бугарска-Србија организован је Средњовековни фестивал у Видину (Бугарска);
- У Београду, у улици Кнеза Михаила, на платоу испред бившег „Руског цара“ је кроз игру, музику и непосредну комуникацију и интеракцију са грађанима представљена наша сарадња са ЕУ државама које нас окружују – Бугарском, Мађарском, Румунијом и Хрватском.

д) Објављена је информативна брошура о најчешћим грешкама и неправилностима за српске кориснике ИПА програма прекограничне сарадње Румунија-Србија. На основу богатог искуства у праћењу и надзору програма прекограничне и транснационалне сарадње, Канцеларија за европске интеграције сакупила је примере најчешћих грешака корисника до којих је долазило у току спровођења пројеката, а управо у вези са поступцима јавних набавки који се из њих финансирају, те уговарања, плаћања и извештавања. Сврха и циљ ове брошуре је да пружи практичне информације које би требало да упуте кориснике из Републике Србије како да избегну

¹¹ У овај број нису укључене радионице и форуми за подстицање и успостављање партнерстава који се организују на територији партнерских држава учесница програма, у чијој припреми и спровођењу такође учествују запослени из Канцеларије за европске интеграције.

¹² Исто.

¹³ Исто.

повнављање ових и сличних грешака у будућности. Брошура се може преузети путем линка <http://www.evropa.gov.rs/CBC/PublicSite/NewsAndEvents.aspx>.

ђ) Одржана је радионица за новинаре под називом „Шта нам доноси сарадња Србије и Румуније“ 20. децембра 2013. године у Зрењанину. Бројни учесници радионице имали су прилике да се упознају са активностима које се спроводе у оквиру Програма прекограничне сарадње Румунија-Србија и његовом значају за становнике пограничног подручја које покрива.

е) Делегацији Европске уније у Републици Србији је месечно достављана табела са најавама промотивних дешавања на нивоу пројеката финансираних из средстава ове компоненте, као и на програмском нивоу.

ж) Одржани су редовни месечни састанци са представницима Сектора за уговарање и финансирање програма из средстава ЕУ Министарства финансија РС у циљу планирања будућих дешавања и деловања, заједничког решавања проблема и размењивања примера добре праксе.

з) Претходних година успостављена је комуникација са корисницима који спроводе пројекте финансиране у оквиру програма прекограничне и транснационалне сарадње је настављена и током 2013. године. Корисници имају могућност да контактирају особе из Канцеларије за европске интеграције које су задужене за спровођења одређеног програма прекограничне или транснационалне сарадње и да им се обрате за помоћ приликом решавања проблема на које наилазе приликом спровођења пројеката.

3.6 Међународна и регионална сарадња у области координације помоћи

Европска унија, путем Вишекорисничког инструмента за претприступну помоћ – Вишекорисничка ИПА (МБ ИПА, енгл. *Multi-beneficiary IPA – MB IPA*), подржава регионалну сарадњу у земљама кандидатима и потенцијалним кандидатима за чланство у Европској унији (у даљем тексту: ИПА корисници). Основни циљ је допуна националним ИПА програмима у оним областима у којима регионална сарадња доводи до бољих резултата.

Регионална сарадња у координацији међународне развојне помоћи је током 2013. године била обележена припремом за нову финансијску перспективу за период 2014-2020. године. Током 2013. године Европска комисија је у координацији са земљама корисницама приступила изради **Вишекорисничког стратешког документа заједничког за све ИПА кориснике** (енгл. *Multi-beneficiary Strategy Paper – MBSP*). Основни циљ израде документа је дефинисање планираних акција, модалитета имплементације, приоритета и индикатора за идентификоване приоритетне области. Презентовање и договор око почетних корака у вези са припремама за регионални ИПА инструмент у новој финансијској перспективи 2014-2020. године је била главна тема **првог годишњег координационог састанка** Вишекорисничког инструмента за претприступну помоћ, одржаног 15. и 16. маја у Бриселу. Преглед припрема за нову финансијску перспективу за период 2014-2020. године и презентовање и дискусија о приоритетима за регионалну сарадњу идентификованим у нацрту Вишекорисничког стратешког документа биле су и главне теме **другог годишњег координационог састанка** Вишекорисничког инструмента за претприступну помоћ ИПА одржаног у Београду 19. и 20. новембра 2013. године. На оба састанка учествовали су представници канцеларије Националног ИПА координатора, Европске комисије, Делегације Европске уније у земљама корисницама ИПА, Савета за регионалну сарадњу и међународних финансијских институција земаља Западног Балкана и Турске

Као и у случају Стратегије ЕК за Републику Србију (енгл. *Country Strategy Paper– CSP*), ТС НИПАК/ КЕИ организовао је и координирао процес формулисања коментара на документ. Документ је послат свим члановима секторских радних група (надлежним националним институцијама, организацијама цивилног друштва и представницима развојних партнера активних у Републици Србији), а комплетан материјал је послат ЕК у првој половини децембра.

Од регионалних иницијатива, од посебног значаја је напоменути **Стратегију ЈИЕ 2020** Регионалног савета за сарадњу (РСС), која је усвојена 21. новембра 2013. године у Сарајеву током министарског састанка (министара привреде) Инвестиционог комитета ЈИЕ (енгл. *South East Europe Investment Committee – SEEIC*). Стратегија је усмерена на привредни и друштвени раст и развој региона западног Балкана и представља једну од полазних регионалних иницијатива у изради Вишекорисничког стратешког документа заједничког за све ИПА кориснике.

Када је реч о **коришћењу фондова из Вишекорисничке ИПА**, Национални ИПА координатор је писмом од 12. марта 2013. потврдио своју сагласност са Одлуком ЕК од 15. фебруара ове године о усвајању Вишекорисничког програма за 2013. годину. Програм, са изменама од 13. новембра 2013. године, обухвата 15 пројеката у укупној вредности од 120.760.000 евра за све кориснице овог инструмента, као и додатну алокацију од 26.000.000 евра за другу фазу Регионалног програма стамбеног збрињавања (РСП, енгл. *Regional Housing Programme - RHP*).

Национални ИПА координатор је у фебруару 2013. године иницирао реалокације у оквиру Хоризонталног програма за Нуклеарну сигурност и заштиту од јонизујућег зрачења за 2010. годину за пројекте од значаја за домаће корисничке институције, а 22. марта 2013. године потписао **други Амандман на Финансијски споразум за Хоризонтални ИПА програм за Нуклеарну сигурност и заштиту од јонизујућег зрачења за 2009. годину. Финансијски споразум ЕК са Републиком Србијом за Програм ТЕМПУС за 2013. програмску годину** усвојен је 3. октобра 2013. године. Износ средстава ЕУ за Републику Србију у оквиру овог програма износи 4 милиона евра. Такође, Национални ИПА координатор је 18. децембра потписао и **Финансијски споразум са ЕУ који се односи на припремне активности за очување и рестаурацију културне баштине у подручјима погођеним конфликтом на западном Балкану за 2012. годину**, којим се предвиђају средства бесповратне помоћи у износу од 890.000 евра и суфинансирање у износу од 89.000 евра за пројекат рехабилитације Фрањевачког манастира у Бачу.

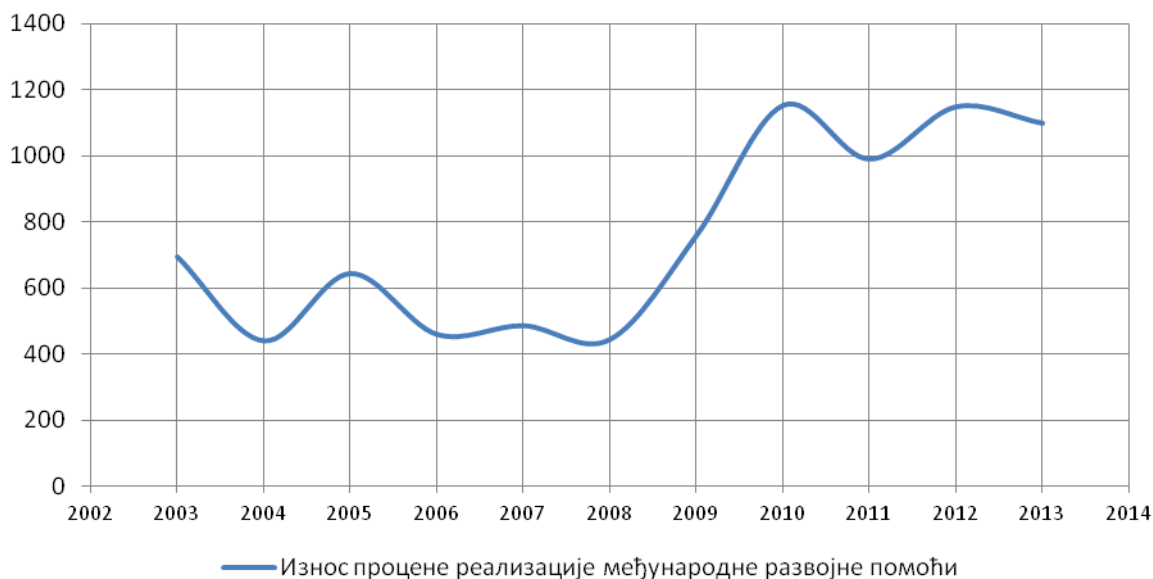
4. СТРУКТУРА И НИВО РЕАЛИЗАЦИЈЕ МЕЂУНАРОДНЕ ПОМОЋИ

Међународна развојна помоћ обухваћена овим извештајем подразумева подршку билатералних и мултилатералних развојних партнера и међународних финансијских институција (средства/ донације приватног и невладиног сектора нису обухваћена), која се пружа у облику бесповратних средстава и концесионалних кредита, под условом да је елемент бесповратности („грант елемент“) у укупно одобреним средствима најмање 25%¹⁴. Развојна помоћ може бити пружена у виду новца, робе или услуга¹⁵, па с тим у вези и реализација развојне помоћи у смислу овог Извештаја представља **процену реализације вредности програма/ пројеката/ активности које су предмет донације, а не финансијску реализацију**.

Структура и ниво реализације међународне развојне помоћи приказани су према:

- Финансијском облику (бесповратна средства и концесионални кредити);
- Намени (развојна и хуманитарна помоћ; према секторима намене);
- Изворима финансирања (по билатералним и мултилатералним развојним партнерима);
- Типу (техничка помоћ и инвестиције);

Након рекордне реализације у 2010. години, блажег пада у 2011. години и високе реализације у 2012. години, **процена нивоа реализације укупне међународне развојне помоћи у 2013. години износи око 1,098 милијарди евра**. Овакав резултат, слично претходним годинама, првенствено је последица рекордног нивоа реализације концесионалних кредита у односу на протеклих 10 година и у исто време пада реализације бесповратне помоћи у односу на 2012. годину.

Илустрација 1 - Тренд процене нивоа реализације међународне развојне помоћи у периоду 2003-2013, изражен у милионима евра; Извор: информациони систем ИСДАКОН¹⁶

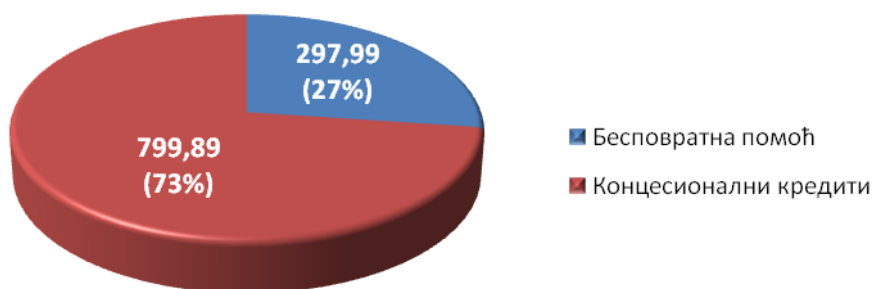
¹⁴ ОЕЦД дефиниција званичне развојне помоћи

¹⁵ Роба, односно добра, могу бити директно донирана примаоцу, као и услуге које могу бити у различитим видовима – техничка помоћ експерата, инфраструктурни радови итд, тако да не постоји финансијски ток од донатора ка примаоцу, већ директно ка добављачу роба или услуга које су предмет донације.

¹⁶ Подаци о развојној помоћи који се налазе у ИСДАКОН информационом систему унети су на основу података добијених од представника донаторске заједнице и података Управе за јавни дуг Министарства финансија, када је реч о концесионалним кредитима.

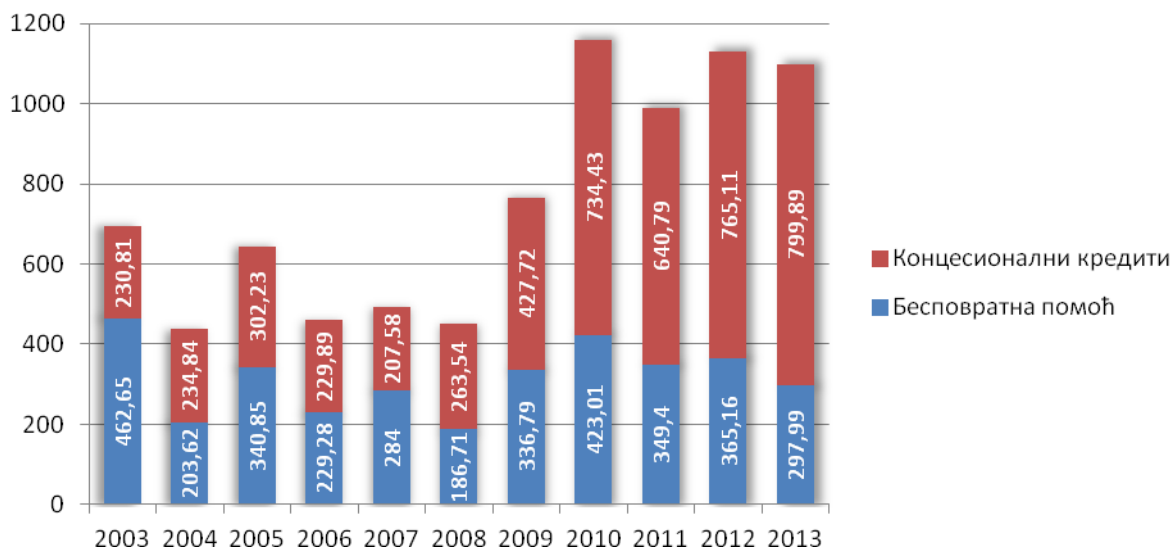
4.1 Бесповратна помоћ и концесионални кредити

Условљена увећаним потребама државе за финансијским средствима којима би се подржале реформске мере Владе и мере за ублажавање негативних последица светске економске кризе на Републику Србију, процењена реализација концесионалних кредита у 2013. години поново бележи раст у односу на прошлу годину. У 2013. години концесионални кредити чине готово три четвртине (73%) реализације укупне међународне развојне помоћи Републици Србији (Илустрација 2). Износ процењене реализације од 799,89 милиона евра представља највишу годишњу реализацију концесионалних кредита у протеклом десетогодишњем периоду (Илустрација 3).

Илустрација 2 - Однос процене реализације бесповратне помоћи и концесионалних кредита у 2013. години, изражен у милионима евра и процентима; Извор: информациони систем ИСДАКОН

Реализована средства из концесионалних кредита превасходно су као и претходне године намењена спровођењу великих инфраструктурних програма и пројеката у секторима саобраћаја, енергетике, привреде, пољопривреде, водопривреде и санације отпада, с тим што су у 2013. години значајна средства (близу 230 милиона евра) употребљена за општу буџетску подршку из кредита од укупно 500 милиона америчких долара, који је Руска Федерација одобрила у априлу 2013. године Републици Србији за поменути сврху. Поменути програми и пројекти су финансирани већином из зајмова Европске инвестиционе банке, Немачке, Светске банке, Европске банке за обнову и развој, Азербејџана, Кине и Развојне банке Савета Европе.

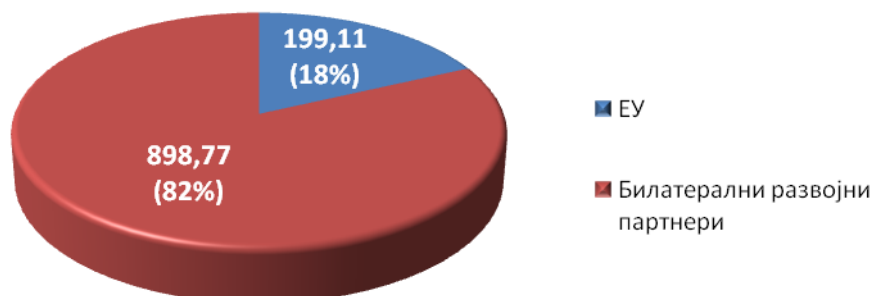

Илустрација 3 - Однос процене реализације бесповратне помоћи и концесионалних кредита и периоду 2003 - 2013. година, изражен у милионима евра; Извор: информациони систем ИСДАКОН

Ниво процењене реализације бесповратних средстава у 2013. години бележи пад од око 67 милиона евра у односу на прошлу годину. Са нивоом процењене реализације од 297,99 милиона евра, чини нешто више од једне четвртине (27%) реализације укупне међународне развојне помоћи Републици Србији у 2013. години и представља најнижи ниво реализације бесповратне помоћи у последњих пет година. Пад нивоа реализације бесповратних средстава у структури међународне развојне помоћи делом је резултат мањих издвајања из буџета неких развојних партнера за бесповратну развојну помоћ, као последица светске економске кризе, али је већим делом условљена значајним напретком Републике Србије у процесу реформи и приступања ЕУ, тако да развојни партнери приликом планирања развојне помоћи имају у виду то да ће се Републици Србији у релативно блиској будућности отворити могућности за коришћење различитих фондова и програма ЕУ. Бесповратна развојна помоћ је, за разлику од концесионалних кредита који су концентрисани у неколико сектора, далеко више диверсификована, тако да је намењена мноштву релативно мањих програма/пројеката у различитим секторима. Више од половине бесповратне међународне развојне помоћи у 2013. години реализовано је кроз програме и пројекте на локалном нивоу, велике пројекте у сектору саобраћаја, образовања, енергетике, пројекте у вези са управљањем јавним финансијама, реформом државне управе и развојем судства и правног система. Водећи развојни партнер што се тиче реализоване бесповратне помоћи Републици Србији и у 2013. години је Европска унија, док су највећи билатерални донатори Немачка, САД, Шведска, Швајцарска и Норвешка.

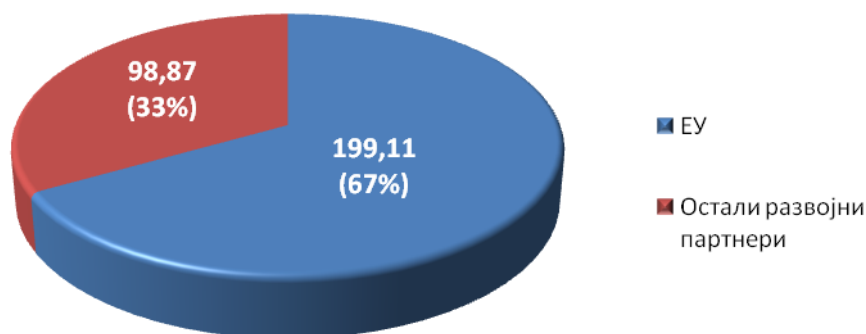
4.2 Однос средстава ЕУ и остале развојне помоћи

Процењена реализација развојне помоћи ЕУ у 2013. години износи 199,11 милиона евра. Укупна реализација помоћи осталих развојних партнера износи 898,77 милиона евра (*Илустрација 4*). Развојна помоћ ЕУ чини готово петину укупно реализоване развојне помоћи Републици Србији у 2013. години.

Илустрација 4 - Однос процене реализације укупних средстава ЕУ и осталих развојних партнера у 2013. години, (вредности су изражене у милионима евра); Извор: информациони систем ИСДАКОН

За разлику од учешћа развојне помоћи ЕУ у укупно реализованој међународној развојној помоћи у 2013. години, када се упоређи развојна помоћ ЕУ са осталом развојном помоћи у смислу свог финансијског облика, стиче се другачија слика о учешћу помоћи ЕУ у укупној развојној помоћи, будући да је целокупна развојна помоћ ЕУ бесповратна. Развојна помоћ ЕУ чини две трећине укупне бесповратне развојне помоћи реализоване у Републици Србији у 2013. години (*Илустрација 5*).

Илустрација 5 - Однос процене реализације укупних бесповратних средстава ЕУ и осталих развојних партнера у 2013. години, (вредности су изражене у милионима евра); Извор: информациони систем ИСДАКОН

Европска унија је у 2013. години пружила помоћ Републици Србији кроз следеће инструменте:

- ИПА Компонента I: Помоћ транзицији и изградња институција – компонента је осмишљена са циљем да пружи подршку активностима у вези са приступањем ЕУ – јачањем капацитета институција, испуњавањем критеријума и стандарда и прилагођавањем законодавства законодавству ЕУ. Ова компонента обухвата и важне аспекте *acquis communautaire* и омогућује учествовање земље која је потенцијални кандидат или кандидат за чланство у Програмима ЕУ и у раду агенција ЕУ.
- ИПА Компонента II: Прекогранична сарадња – Средства у оквиру друге компоненте ИПА се користе за јачање прекограничне сарадње кроз заједничке локалне и регионалне иницијативе које имају за циљ унапређење одрживог привредног и друштвеног развоја, као и сарадњу организација локалне самоуправе и непрофитних организација из различитих држава¹⁷.
- Вишекорисничка ИПА – Представља део финансијског инструмента којим Европска унија подржава заједничке приоритете и сарадњу на нивоу земаља кандидата и потенцијалних кандидата за чланство у ЕУ путем финансијских програма који обухватају више земаља региона, а спроводи се од стране Европске комисије на централизован начин, уз сталне консултације са земљама корисницама.
- Програми Европске уније – Представљају низ интегрисаних мера које су намењене јачању сарадње међу државама чланицама Европске уније у области европских политика за одређени период времена. Као земља кандидат за чланство у ЕУ, Република Србија учествује у следећим програмима:
 - Седми оквирни програм за истраживања, технолошки развој и огледне активности;
 - Култура;
 - Програм за конкурентност и иновативност, потпрограм за предузетништво и иновације;
 - Програм за конкурентност и иновативност, потпрограм подршка развоју политике информационо комуникационих технологија;
 - Фискалис;
 - Царина;
 - Прогрес;
 - Програм доживотног учења;
 - Програм за сигурнији интернет;
 - Здравље; и
 - Европа за грађане и грађанке.

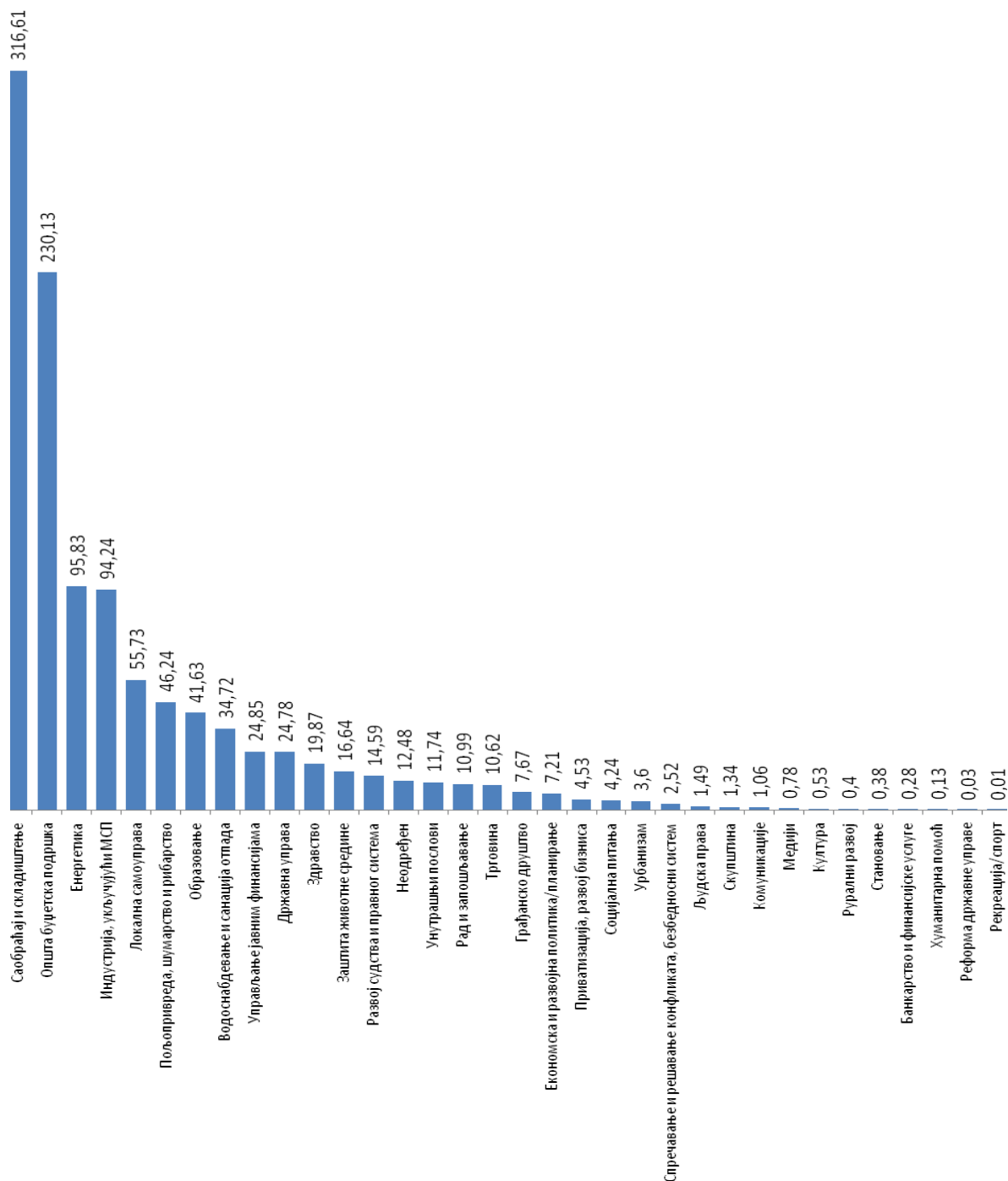
¹⁷ Више о Програмима прекограничне сарадње погледати у поглављу 4.4. Преглед међународне помоћи по секторима.

4.3 Техничка помоћ и инвестиције

Техничка помоћ је превасходни облик помоћи у структури бесповратне помоћи у 2013. години и односи се на експертску помоћ која се користи за израду студија, стратегија, тендерске документације, обуке, пружање консултантских услуга из различитих области итд. У оквиру прве компоненте претприступног инструмента ИПА, техничка помоћ је преовлађујући облик помоћи. Имајући у виду изазове које намеће предстојећи процес преговора о приступању Републике Србије ЕУ, досадашњу реализацију средстава из прве компоненте ИПА, као и реализацију средстава других билатералних донатора и у наредним годинама техничка помоћ ће имати значајно учешће у укупној структури међународне бесповратне развојне помоћи. Као што је већ наведено у поглављу 4.1. овог извештаја, инвестициони пројекти у 2013. години доминантно су финансирани концесионалним кредитима међународних кредитора и билатералним кредитним аранжманима Републике Србије са развојним партнерима.

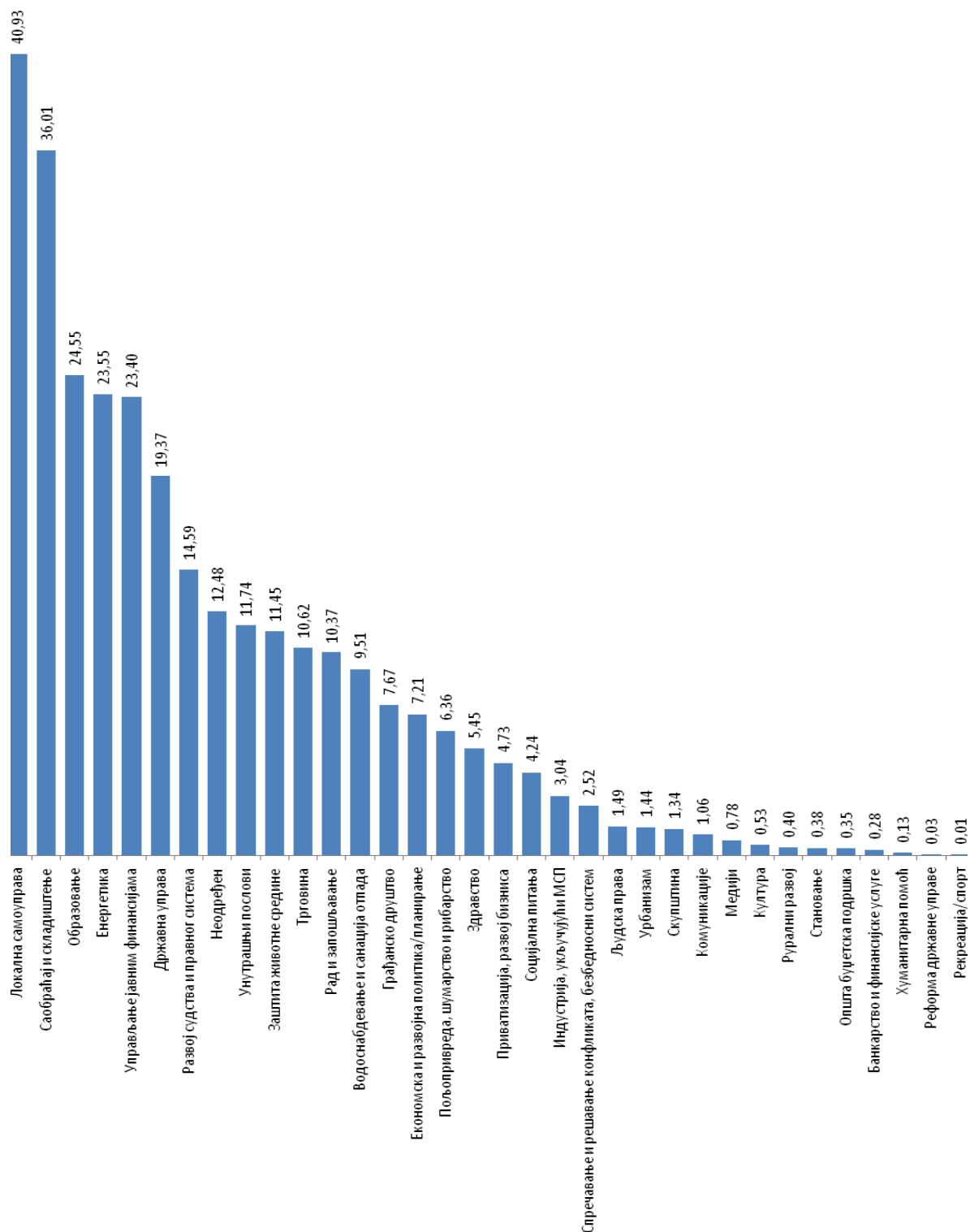
4.4 Преглед међународне помоћи по секторима

Секторска расподела међународне помоћи у 2013. години је у многоме била условљена мерама за ублажавање последица економске кризе у Републици Србији. Сходно томе, очигледно је да је највећи износ средстава усмерен и реализован како кроз мере за подстицање ликвидности привреде и повећање домаће тражње путем реализације инфраструктурних програма/пројеката у области саобраћаја, тако и кроз подршку локалној самоуправи и реформске мере у области енергетике, образовања, науке и истраживања и државне управе.

Илустрација 6 - Процена реализације укупне међународне развојне помоћи Републици Србији у 2013. години по секторима (сектори су представљени према OECD/DAC класификацији); Извор: ИСДАКОН информациони систем

Средства која су исказана у оквиру ОЕЦД сектора „Неодређен“ се односе на развојну помоћ која услед својих **специфичности** (велики број разнородних пројеката који се финансирају из исте донације/концесионалног кредита) није могла бити сврстана само у један одређени сектор, као и на **програме прекограничне сарадње** (друга компонента ИПА), у оквиру којих се финансира велики број мањих пројеката који припадају различитим секторима.

Илустрација 7 - Процена реализације бесповратне међународне развојне помоћи Републици Србији у 2013. години по секторима (сектори су представљени према OECD/DAC класификацији); Извор: ИСДАКОН информациони систем

Илустрација 8 - Процена реализације концесионалних кредита у 2013. години по секторима (сектори су представљени према OECD/DAC класификацији); Извор: ИСДАКОН информациони систем

У наставку је приказан преглед реализације међународне развојне помоћи према осам сектора дефинисаних у националном планском документу „Потребе Републике Србије за међународном помоћи у периоду 2011-2013. године” (Илустрација 9), који обухватају одговарајуће горе приказане ОЕЦД секторе (Илустрација 6).

Илустрација 9 - Процена укупне реализације међународне помоћи у 2013. години по секторима дефинисаним у документу „Потребе Републике Србије за међународном помоћи у периоду 2011-2013. године”; Извор: ИСДАКОН информациони систем

У 2013. години, у сектору **владавине права** дошло је до усклађивања са секторским приступом у програмирању међународне развојне помоћи, те је овај сектор подељен на два сектора, сектор правде и сектор унутрашњих послова. Посебан акценат приликом програмирања међународне помоћи, како средстава обезбеђених из фондова Европске уније, тако и осталих билатералних донатора био је усмерен на борбу против корупције.

Укупна реализована средства међународне помоћи у оквиру оба новонастала сектора, у 2013. години износила су 30,34 милиона евра. Највише средстава реализовано је у оквиру области развоја судства и правног система – 14,59 милиона евра, од чега је највише средстава обезбедила Европска Унија – 10,45 милиона евра, а важно је напоменути и средства која су издвојиле Сједињене Америчке Државе – 1,65 милиона евра, Норвешка – 1,37 милиона евра, као и Организација за европску безбедност и сарадњу (ОЕБС) – 1,01 милиона евра. У области људских и мањинских права издвојена су средства међународне развојне помоћи у висини од 1,49 милиона евра, а водећи донатори у овој области су Шведска са 0,74, УНИЦЕФ са 0,26 и УН са 0,25 милиона евра.

У сектору унутрашњих послова, међународна помоћ усмерена је на две области, област унутрашњих послова и област спречавања и решавања конфликта и безбедносног система. У области унутрашњих послова укупно је издвојено 11,74 милиона евра. Највећи део средстава обезбедила је Норвешка – 3,8 милиона евра, а следе је Европска унија са 3,54, Шведска са 2,94, ОЕБС са 1,36 милиона евра, док је у области спречавања и решавања конфликта и безбедносних система издвојено укупно 2,52 милиона евра од чега је највише обезбедила Европска унија – 1,02 милиона евра, а остали развојни партнери, који су активни у овој области, следеће износе, Сједињене Америчке Државе – 1 милион евра, Норвешка – 0,21 милион евра и Шпанија – 0,19. Не треба заборавити да су поред наведених, активни развојни партнери у сектору владавине права и Холандија, Финска и УНДП.

На основу доступних информација добијених од институција Владе Србије, међународна развојна помоћ за **грађанско друштво, медије и културу** у 2013. години износила је приближно 13 милиона евра.

У области **грађанског друштва** средства запажена је подршка у оквиру Инструмента за претприступну помоћ ЕУ и Европског инструмента за демократију и људска права (ЕИДХР) у областима јачања капацитета и улоге организација цивилног друштва, умрежавање и партнерства, јавно заступање, демократију и људска права, социјалну инклузију као и подршку процесима ЕУ интеграција. У извештајном периоду реализовао се позив у оквиру Програма подршке цивилном друштву (ИПА 2012), а такође се спроводио Програм подршке социјалној инклузији најрањивијих група укључујући Ромску популацију кроз разноврсне социјалне услуге у заједницама. Подржане су и активности организација цивилног друштва у области заштите животне средине, климатских промена, борбе против корупције, друштвено-економског развоја и других области. Организације цивилног друштва су значајан корисник ИПА средстава преко ИПА програма прекограничне сарадње. Током 2013. године путем грант шема финансирани су релевантни пројекти из следећих програма прекограничне сарадње: Србија-Црна Гора, Србија-Босна и Херцеговина, Мађарска-Србија, Румунија-Србија, Бугарска-Србија, Хрватска-Србија и Југоисточна Европа. Из другог позива у оквиру поменутих програма током 2013. године финансирано је укупно 80 пројеката организација цивилног друштва који покривају области културе, социјалне инклузије, образовања, руралног развоја, друштвено-економског развоја, конкурентности, животне средине. Највећи донатори у овој области су: Европска унија, Краљевина Норвешка, Сједињене Америчке Државе, Словачка, Краљевина Холандија и Краљевина Шведска.

У области **културе** у периоду извештавања радило се на припремним активностима за реализацију пројекта обнове Фрањевачког самостана у Бачу у области заштите културне баштине. Овај пројекат је подржао Европски парламент у оквиру Љубљанског процеса и спроводиће се у оквиру Вишекорисничког ИПА инструмента за 2012. годину. У завршној фази је Пројекат рехабилитације Сењског Рудника, који се такође финансира из Вишекорисничког ИПА, а на основу одлуке Европског парламента. Пројектом је предвиђена обнова три зграде – споменика културе у Сењском Руднику, оснивање Регионалног центра наслеђа и обука становништва. У току реализације је и Међународни партнерски пројекат Култема (Културне вредности за одрживо управљање територијом и маркетинг) који се финансира из Програма транснационалне сарадње Југоисточне Европе 2007-2013, односно друге компоненте ИПА и има за циљ развој заједничке маркетиншке стратегије која ће допринети повећању инвестиција у културно наслеђе и успостављању нових могућности за успешно управљање наслеђем. Предвиђено је да пројекат траје до септембра 2014.године. Из другог позива у оквиру горе поменутих програма прекограничне сарадње финансирано је укупно 48 пројеката из области културе који су се спроводили током 2013. године. Република Србија такође учествује у комунитарном програму Култура

2007-2013. у оквиру којег је за финансирање подржано 14 пројеката у којима су координатори или координатори организације и институције из Републике Србије.

У области *медија* у периоду извештавања расписан је тендер за реализацију пројекта „Јачање медијске слободе” у оквиру ИПА 2012 где је један од основних резултата јачање слободе изражавања и демократизација медија кроз унапређење квалитета и релевантности медијског садржаја који одговарају потребама демократског друштва, а који се спроводи кроз грант шему. Што се тиче обука, одржана је *TAIEX* студијска посета по питањима дигитализације ТВ програма. Најактивнији донатори су Европска унија и Организација за европску безбедност и сарадњу.

У сектору **конкурентности** приметно је значајно смањење међународне развојне помоћи у односу на 2012. годину, када је обим укупне реализоване међународне помоћи процењен на око 310 милиона евра од чега доминантно у сектору индустрије и малих и средњих предузећа (210 милиона евра). У 2013. години процењени обим реализованих средстава износио је нешто више од 118 милиона евра. Од овог износа, 94 милиона евра издвојено је за сектор индустрије, укључујући развој малих и средњих предузећа и огледа се доминантно у кредитним средствима која доприносе унапређењу пословних перформанси малих и средњих предузећа и предузетника. Као и у 2012. години примат је задржала Европска инвестициона банка, обезбеђујући кредитна средства у износу од преко 92 милиона евра, и Европска унија, обезбеђујући бесповратна средства у износу од 21 милион евра.

Сектор **животне средине и енергетике** има значајан утицај на развој индустријске производње и укупног развоја Републике Србије, доприносећи повећању њене конкурентности увођењем нових технологија и отварањем радних места. Животни стандард становништва и економске активности нису могући без безбедног и поузданог снабдевања енергијом и енергентима као ни без одговорног управљања природним ресурсима, прилагођавању измењеним климатским условима и смањењу загађења. Обезбеђивањем одрживе енергетике, конкурентнијим тржиштем, заштитом природних ресурса, контролом и спречавањем индустријског загађења и ублажавањем утицаја климатских промена директно се утиче на здравље и квалитет живота становништва. Рационално коришћење ограничених природних и енергетских ресурса и добара је од великог значаја за развој привреде.

Процена реализације укупне међународне развојне помоћи у сектору животне средине и енергетике (укључујући водоснабдевање, санацију отпада, минералне сировине и рударство) у 2013. години износи укупно 171,15 милиона евра. Потребе у сектору многоструко превазилазе износ одобрене међународне помоћи. Упркос значајним износима улагања, због великих потреба, модернизација и изградња инфраструктуре у области енергетике и животне средине у Републици Србији захтева додатна улагања и унапређење њеним управљањем. Ово је нарочито уочљиво у подсекторима као што су термо и хидро енергетски сектор енергетике, сакупљање и прерада отпадних вода, прерада и одлагање отпада и смањења загађења ваздуха.

Током 2013. године, пројекти међународне помоћи су у највећој мери били усмерени на доношења новог и усклађивање постојећег законодавства и стандарда у складу са правним тековинама Европске уније, припрему пројектно техничке документације за финансирање инфраструктурних пројеката, набавке опреме и извођење радова. Ресорно министарство је постигло напредак у уређењу регулаторно/законодавног оквира за подстицај улагања у области обновљивих извора енергије и енергетске ефикасности. У току 2013. године настављене су активности на имплементацији Националне стратегије апроксимације у области заштите животне средине која је усвојена у октобру 2011. године као резултат потребе значајног усаглашавања са прописима Европске уније у домену животне средине. Настављена је припрема инвестиционих и финансијских планова за област животне средине за неке од директива о улагањима у ову област. У Ресору енергетике приводи се крај процеса израде и усвајања нове Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2025. године, с пројекцијама до 2030. године. Током 2013. године припремљен је и усвојен Национални акциони план за обновљиве изворе енергије Републике Србије до 2020. године који поставља националне циљеве за учешће енергије из обновљивих извора енергије у сектору саобраћаја, електричне енергије и грејању и хлађењу. Такође, усвојен је Други акциони план за енергетску ефикасност Републике Србије за период од 2013. до 2015. године.

Министарство је наставило активности у припреми и закључењу међународних споразума у циљу обезбеђења дугорочног сигурног снабдевања тржишта природним гасом.

У области *геологије и рударства* у 2013. години настављене су активности на унапређењу законодавног и регулаторног оквира у ресору геолошких истраживања и рударства, издавања одобрења за истраживање минералних сировина, експлоатацију, извођење рударских радова и употребу рударских објеката као и инспекцијских прегледа. Такође, одобрен је пројекат који ће омогућити успостављање катастра за рударски отпад. Завршен је пројекат „*Management of mining waste tailing dump at region Bor*” који је реализован у сарадњи са Јапанском агенцијом за међународну сарадњу. Пројекат „*Integrated Management information System*” је завршен у децембру 2012. године. У току гаранцијског периода 2013. године тестиран је систем и отклоњени уочени недостаци и вршене потребне измене у апликацији. Настављене су активности на реализацији пројекта изградње новог колектора испод флотацијског јаловишта Велики Кривељ у Бору који ће се финансирати из кредита Светске банке.

Инфраструктурни пројекат одобрен у 2013. години иза средстава ИПА у сектору *животне средине* има за циљ изградњу постројења за пречишћавање отпадних вода. Активности на припреми пројектно техничке документације за изградњу будућих постројења за пречишћавање отпадних вода и колекторских система за три општине у Србији су у завршној фази и ти пројекти се налазе на јединственој листи за приоритизацију и селекцију инфраструктурних пројеката која ће бити основа одакле ће будући пројекти за период 2014-2020 бити одабирани за финансирање. У сектору *енергетике* током 2013. године настављене су активности на рехабилитацији даљинских система грејања, хидроенергетског сектора, изради техничке документације за развој тржишта обновљивих извора енергије у Србији, припреме за финансирање у термоенергетском сектору и наставак финансирање пројеката у области енергетске ефикасности.

Најзначајнији развојни партнери у 2013. години по обиму реализованих средстава су: Европска унија, Савезна Република Немачка (кроз *KfW* банку и *GIZ*), Европска банка за обнову и развој, Светска банка, Европска инвестициона банка и Шведска.

Током 2013. године у сектору **развоја људских ресурса** реализовано је укупно 77,12 милиона евра развојне помоћи, што представља раст реализације у односу на 2012. годину (63,94). Са највише реализованих средстава у области образовања, структура реализације по ОЕЦД секторима била је следећа (у милионима евра): образовање – 41,63; здравство – 19,87; рад и запошљавање – 10,99; социјална питања – 4,24, становање: 0,38 и рекреација/спорт: 0,01. Пораст реализованих средстава у односу на претходну годину присутан је у области образовања и здравства док области рада и запошљавања и социјална питања карактерише благи пад обима реализације. Оно што је ново у односу на 2012. су области становања и спорта/и рекреација у којима су се у 2013. такође реализовала средства.

Највећи део реализоване подршке у области *образовања* односи се на унапређење система високог образовања (ТЕМПУС програм и пројекат „Програм унапређења образовне инфраструктуре у високом школству”), наставак реформи средњег стручног образовања као и повећање доступности и квалитета образовања за децу из маргинализованих група.

У области *здравства*, поред значајних резултата остварених у делу унапређења система превенције употребе дрога као и у развоју и увођењу палијативне неге у формални систем здравствене заштите, значајан део средстава развојне помоћи реализован је и кроз набавку неопходне опреме.

Као и у претходном периоду, у домену *социјалних питања* највећи део развојне помоћи био је усмерен ка мерама социјалног укључивања осетљивих друштвених група (пре свега избеглица и интерно расељених лица, Рома, особа са инвалидитетом, жена, деце са посебним потребама и др.), побољшању животних услова тих група и смањењу сиромаштва кроз унапређење система социјалне заштите и квалитета, броја и доступности социјалних услуга.

Резултати реализоване развојне помоћи у области *рада и запошљавања* у највећој мери односе се на наставак и реализацију активности јачања капацитета националних институција, како централних тако и локалних, у области запошљавања као и на почетак примене мера у спровођењу националне стратегије запошљавања.

Структура реализоване помоћи по развојним партнерима у 2013. години указује на непромењену доминантну подршку Европске уније, поред које се као водећи донатори у сектору издвајају још Јапан, Развојна банка Савета Европе, Светска банка и Швајцарска.

Сектор **пољопривреде, шумарства, рибарства и руралног развоја** у односу на 2012. годину бележи стабилан тренд реализације међународне помоћи и у 2013. години износи 46,24 милиона евра.

Најзначајнији донатори у сектору по обиму реализованих средстава у 2013. години су: Европска унија, Немачка, Данска, САД и Светска банка. Током 2013. године, пројекти међународне помоћи су у највећој мери били усмерени ка превенцији и унапређењу система заштите здравља животиња и безбедности хране, подршка је пружена и у области воћарства, као и посредством кредитних линија за пољопривредне произвођаче и прерађиваче.

Пројекти међународне помоћи у 2013. години били су усмерени и на јачање институционалних капацитета за спровођење политике руралног развоја у складу са стандардима ЕУ као и за преузимање улога и задатака у оквиру децентрализованог управљања средствима ЕУ.

Поред оствареног значајног напретка, правовременост реализације пројеката и даље у великој мери условљавају дуготрајне процедуре као и остале локалне, институционалне и законске препреке.

У 2013. години, највећи део развојне помоћи реализован је кроз твининг инструмент, шеме бесповратне помоћи (грантове) и кроз кредитне линије.

Средства исказана у наставку односе се на ИПА компоненту II, те су приказана по припадајућим програмима прекограничне и транснационалне сарадње, а не по секторима.

У оквиру **ИПА Програма прекограничне сарадње Мађарска – Србија** у току је спровођење преосталих 52 од 202 уговорених пројеката у оквиру првог, другог и трећег позива за доделу бесповратних средстава Европске уније укупне вредности 45,6 милиона евра. Током 2013. године одржана су два састанка Заједничког надзорног одбора (ЗНО) и четири састанка Радне групе (РГ) за програмирање ИПА Програма прекограничне сарадње Мађарска – Србија за период 2014-2020. Такође, током 2013. године одржано је тринаест радионица, као и дванаест консултативних састанака.

У оквиру **ИПА Програма прекограничне сарадње Бугарска – Србија** у току је спровођење преосталих 57 од 136 уговорених пројеката у оквиру првог и другог позива за доделу бесповратних средстава Европске уније укупне вредности 27,6 милиона евра. Током 2013. године одржан је један састанак Заједничког надзорног одбора и један састанак Радне групе за програмирање ИПА Програма прекограничне сарадње Бугарска – Србија 2014-2020. Такође, током 2013. године одржано је шест имплементационих радионица за кориснике, пет консултативних састанака између Националног и Управљачког тела Програма, као и три свечане церемоније доделе уговора, једна у Нишу и две у Софији.

У оквиру **ИПА Програма прекограничне сарадње Румунија – Србија** у току је уговарање једног и спровођење преосталих 48 од укупно 101 уговореног пројекта у оквиру првог и другог позива за доделу бесповратних средстава Европске уније укупне вредности 47,8 милиона евра. Током 2013. године одржан је један састанак Заједничког надзорног одбора у децембру и два састанка Радне групе за програмирање ИПА Програма прекограничне сарадње Румунија – Србија за период 2014-2020. Такође, током 2013. године одржано је тринаест радионица и промотивних догађаја, као и петнаест консултативних и техничких састанака.

У оквиру **ИПА Програма прекограничне сарадње Србија – Црна Гора** у току је спровођење преосталих 5 од 28 уговорених пројеката у оквиру првог и другог позива за доделу бесповратних средстава Европске уније укупне вредности 5,2 милиона евра. Трећи јавни позив ће бити расписан у првој половини 2014. године у оквиру кога ће на располагању потенцијалним корисницима бити 2,2 милиона евра. Током 2013. године одржан је један састанак Заједничког надзорног одбора и три састанка Радне групе за програмирање ИПА Програма прекограничне сарадње Србија – Црна Гора 2014-2020. Такође, током 2013. године одржане су две радионице на тему програмирања, као и двадесет консултативних састанака са представницима институција корисника, програмских тела као и организација.

У оквиру **ИПА Програма прекограничне сарадње Србија – Босна и Херцеговина** у току је спровођење преосталих 15 од 36 уговорених пројеката у оквиру првог и другог позива за доделу бесповратних средстава Европске уније укупне вредности 4,68 милиона евра. Трећи јавни позив ће бити расписан у току 2014. године у оквиру кога ће на располагању потенцијалним корисницима бити 3,6 милиона евра. Током 2013. године одржан је један састанак Заједничког надзорног одбора и четири

састанка Радне групе за програмирање ИПА Програма прекограничне сарадње Србија – Босна и Херцеговина 2014-2020. Такође, током 2013. године одржано је пет радионица за потенцијалне кориснике, четири радионице за извештавање, две радионице о најчешћим грешкама, две имплементационе радионице, један форум за тражење партнера, једна свечана додела сертификата, као и две сесије јавних консултација са представницима институција корисника, програмских тела као и организација укључених у процес програмирања за будућу финансијску перспективу.

У оквиру **ИПА Програма прекограничне сарадње Хрватска – Србија** у току је спровођење преосталих 22 од 33 уговорених пројеката у оквиру првог и другог позива за доделу бесповратних средстава Европске уније укупне вредности 3,6 милиона евра. Трећи јавни позив ће бити расписан у првој половини 2014. године у оквиру кога ће на располагању потенцијалним корисницима бити 1,8 милион евра. Током 2013. године одржана су два састанка Заједничког надзорног одбора и један састанак Радне групе за програмирање ИПА Програма прекограничне сарадње Хрватска – Србија 2014-2020. Такође, током 2013. године одржане су две радионице за припрему предлога пројеката и дванаест консултативних састанака.

У оквиру **ИПА Јадранског програма прекограничне сарадње** у току је спровођење преосталих 26 од 27 уговорених пројеката у оквиру првог, другог и трећег позива за доделу бесповратних средстава Европске уније укупне вредности 8,8 милиона евра (трећи позив је био стратешки). Током 2013. године одржана су два састанка Заједничког надзорног одбора и два састанка Радне групе за програмирање Јадранско-јонског транснационалног програма 2014-2020. Такође, током 2013. године одржана је имплементациона радионица за кориснике и информативни семинар за предлагаче пројеката, као и четрнаест консултативних састанака са корисницима и програмским телима.

У оквиру **Програма транснационалне сарадње Југоисточна Европа** у току је спровођење преосталих 41 од укупно 61 уговореног пројекта у оквиру сва четири позива (трећи позив је био стратешки) за доделу бесповратних средстава Европске уније укупне вредности 6,4 милиона евра. Током 2013. године одржана су два састанка Заједничког надзорног одбора и осам састанака Радних група за програмирање два будућа транснационална програма (шест за Дунав, и два за Јадранско-јонски транснационални програм). Такође, током 2013. године одржане су две радионице за извештавање за кориснике средстава додељених у оквиру трећег и четвртог позива, као и двадесет три консултативна састанка са представницима институција корисника, програмских тела, као и организација укључених у процес програмирања за будућу финансијску перспективу.

У склопу припрема програма прекограничне сарадње Европске уније за наредни седмогодишњи период, од 2014. до 2020. године, организован је низ јавних консултација са заинтересованим странама из подручја обухваћених програмима (са јединицама локалне самоуправе, јавним предузећима, регионалним развојним агенцијама, представницима цивилног друштва итд.). Консултације су уследиле након јавног позива да попуњавањем посебног упитника дају свој допринос овом важном процесу и помогну да се боље сагледају потребе одређених програмских подручја.

Током спровођења програма и пројеката прекограничне и транснационалне сарадње у 2013. години извршено је четрнаест ревизија операција, системских ревизија од стране независне ревизије, ревизорских тела програма, интерне ревизије у КЕИ и Делегације ЕУ.

Током 2013. године, у оквиру програма прекограничне и транснационалне сарадње који се спроводе у дељеном управљању (енгл. *shared management*), обрађено је дванаест пријављених сигнала сумњи на неправилности.

Дан европске сарадње, 21. септембар, обележен је у оквиру програма прекограничне сарадње кроз низ промотивних активности у различитим деловима Србије у чијој је организацији учествовала и Канцеларија за европске интеграције, Сектор за програме прекограничне и транснационалне сарадње. КЕИ је за програме који се спроводе у дељеном управљању обележила Дан европске сарадње кроз флеш моб у Кнез Михајловој улици.

5. БУДУЋЕ АКТИВНОСТИ И ИЗАЗОВИ

Републици Србији су тренутно доступна средства претприступне помоћи Европске уније кроз Инструмент за претприступну помоћ (ИПА) у финансијској перспективи 2007-2013, и у наредном периоду кроз Инструмент за претприступну помоћ ИПА II у новој финансијској перспективи 2014-2020, а све према дефинисаним годишњим буџетима у посебним финансијским споразумима за сваку од програмских година. Како би се задовољили сви захтеви регулативе за сваки од инструмената, биће потребно усаглашавање структура и механизма децентрализованог управљања средствима ИПА, односно процес поверавања буџетских овлашћења Републици Србији за спровођење средстава ИПА II по принципу индиректног управљања.

Како је почела припрема Стратегије ЕК за Републику Србију и Вишекорисничког стратешког документа заједничког за све ИПА кориснике, институције Републике Србије, а посебно КЕИ морају уложити велике напоре да циљеви, резултати и индикатори наведених стратешких докумената буду у што већој мери буду усклађене са НАД.

Један од већих изазова и кључних активности у наредном периоду ће бити усмерена на унапређење секторског приступа у планирању, програмирању и реализацији средстава, који ће бити захтевнији по питању вишегодишњег планирања и дефинисању средњорочних приоритета. Такође, процес синхорнизације билатералне донаторске помоћи и инструмената подршке ЕУ ће бити од кључног значаја за ефективно усмеравање напора домаће администрације и донаторске заједнице.

Израда „Методологије за селекцију и приоритизацију инфраструктурних пројеката за секторе саобраћаја, енергетике, животне средине и пословне инфраструктуре“ поставља изазов унапређења и спровођења методолошког приступа у области правовременог планирања и реализације инвестиција у инфраструктурне пројекте. Без обзира на изворе финансирања инфраструктурних пројеката, постизање максималних ефеката у реализацији стратешких инвестиција у инфраструктурне пројекте, као и ефикасно спровођење стратешки релевантних инфраструктурних пројеката ће бити императив у наредном периоду, те је од кључне важности да примена наведене методологије добије обавезујући карактер приликом планирања и реализације инфраструктурних инвестиција. Сврха методологије је рано откривање потенцијалних проблема у спровођењу финансијских средстава за одабране инфраструктурне пројекте, као и указивање на системске проблеме који током година отежавају и представљају озбиљну претњу за успешну реализацију средстава ИПА, те дефинисање критеријума за приоритизацију инфраструктурних пројеката од стратешког значаја, као омогућавање прецизне и транспарентне процедуре избора пројеката према њиховом квалитету и спремности за финансирање и спровођење. Овим би се постигло ефикасно коришћење националних буџетских средстава намењених за развој инфраструктуре, као и повећање износа годишње финансијске алокације из средстава ИПА II у оним инфраструктурним секторима и пројектима у којима су успешно отклоњени идентификовани проблеми.

Како за средства ИПА постоји обавеза националног суфинансирања пројеката/програма, оптимизација коришћења буџетских средстава представља велики изазов, те ће правовремено информисање о националном суфинансирању програма и пројеката финансираних из средстава ИПА бити незаобилазна активност у наредном периоду.

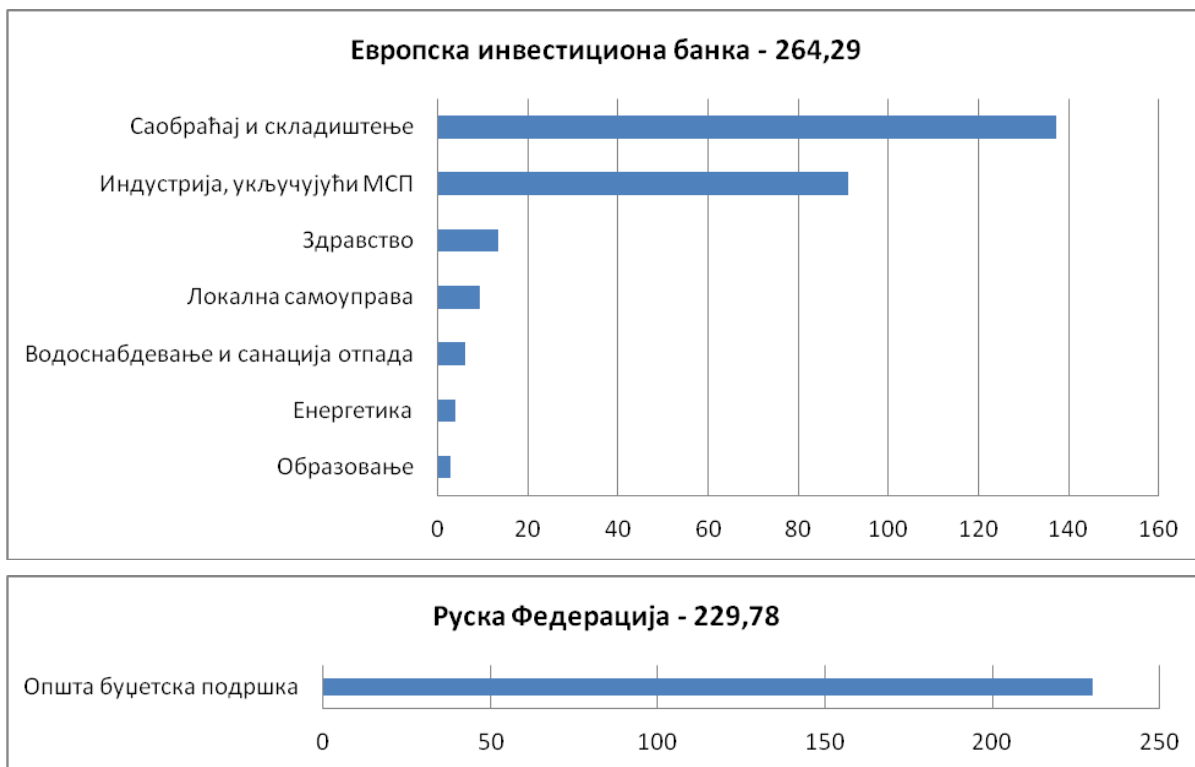
У току 2014. године, у оквиру процеса преноса права на управљање средствима ИПА Републици Србији од стране Европске комисије очекује се „верификациона ревизија“, која представља последњу, пету фазу, овог процеса. Како би се испунили сви услови за доношење одлуке о преносу овлашћења за управљање I компонентом ИПА – Помоћ у транзицији и изградња институција и II компонентом ИПА – Прекогранична сарадња, институције укључене у процес увођења децентрализованог управљања средствима ИПА у Републици Србији у наредном периоду очекују активности отклањања преосталих налаза идентификованих од стране ревизора ЕК у њиховом коначном извештају, како кроз редифинисање правилника о поступку и начину рада у оквиру децентрализованог управљања, тако и кроз обезбеђивање неопходних административних капацитета.

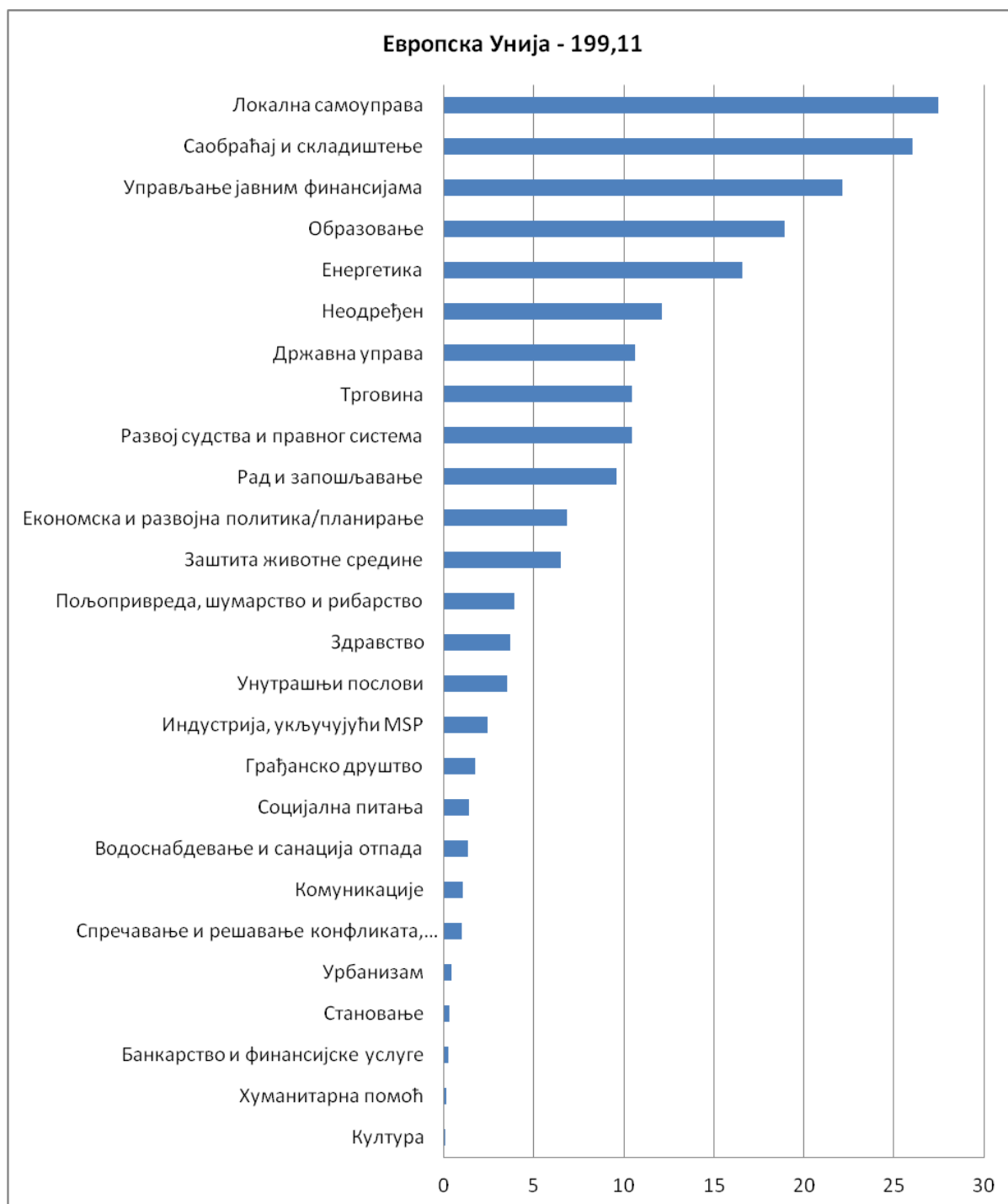
У циљу унапређивања регионална сарадње, као битног аспекта процеса европских интеграција западног Балкана, Републику Србију очекује учешће у бројним регионалним активностима, укључујући регионалне конференције, иницирање регионалних интервенција и сарадњу са државама у региону у оквиру реализације пројеката који се односе на питања од регионалног значаја, као и кроз инструменте регионалне сарадње и финансирања пројеката.

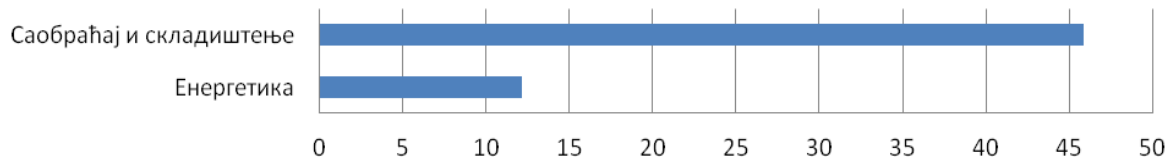
6. ПРИЛОЗИ

Прилог 1 – Преглед реализације међународне помоћи по развојним партнерима

(износи су у милионима евра)

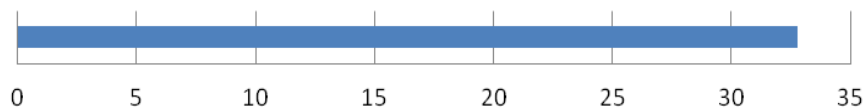

Савезна Република Немачка - 127,99**Светска банка - 62,31****Европска банка за обнову и развој - 58,04**

Република Азербејџан - 32,78

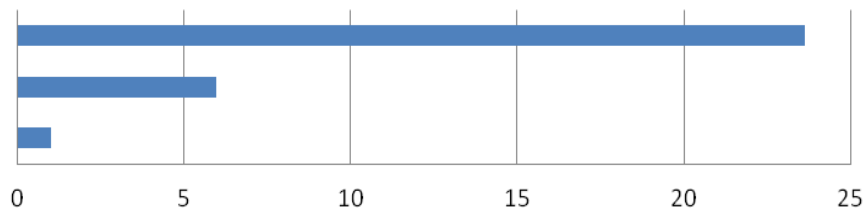
Саобраћај и складиштење

Народна Република Кина - 30,57

Саобраћај и складиштење

Енергетика

Државна управа

Сједињене Америчке Државе - 18,55

Грађанско друштво

Локална самоуправа

Државна управа

Приватизација, развој бизниса

Развој судства и правног система

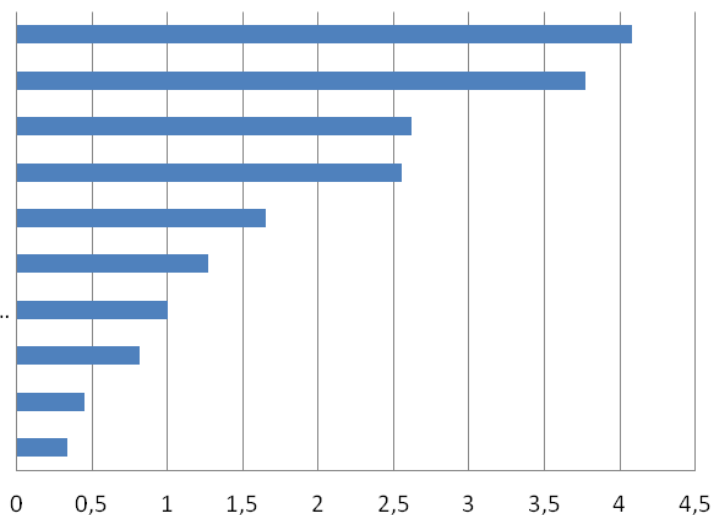
Образовање

Спречавање и решавање конфликта,...

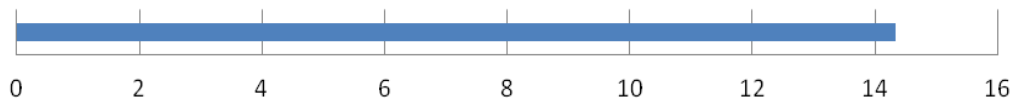
Скупштина

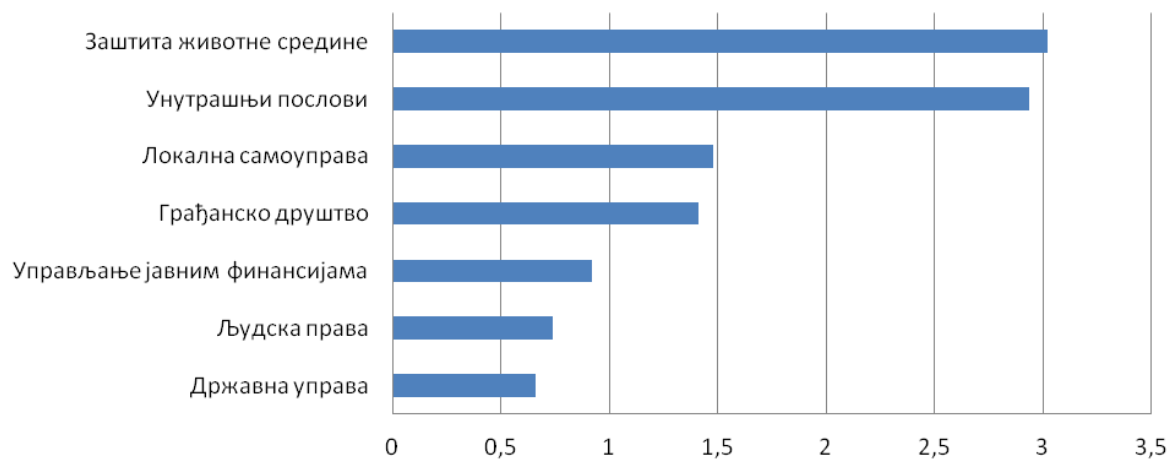
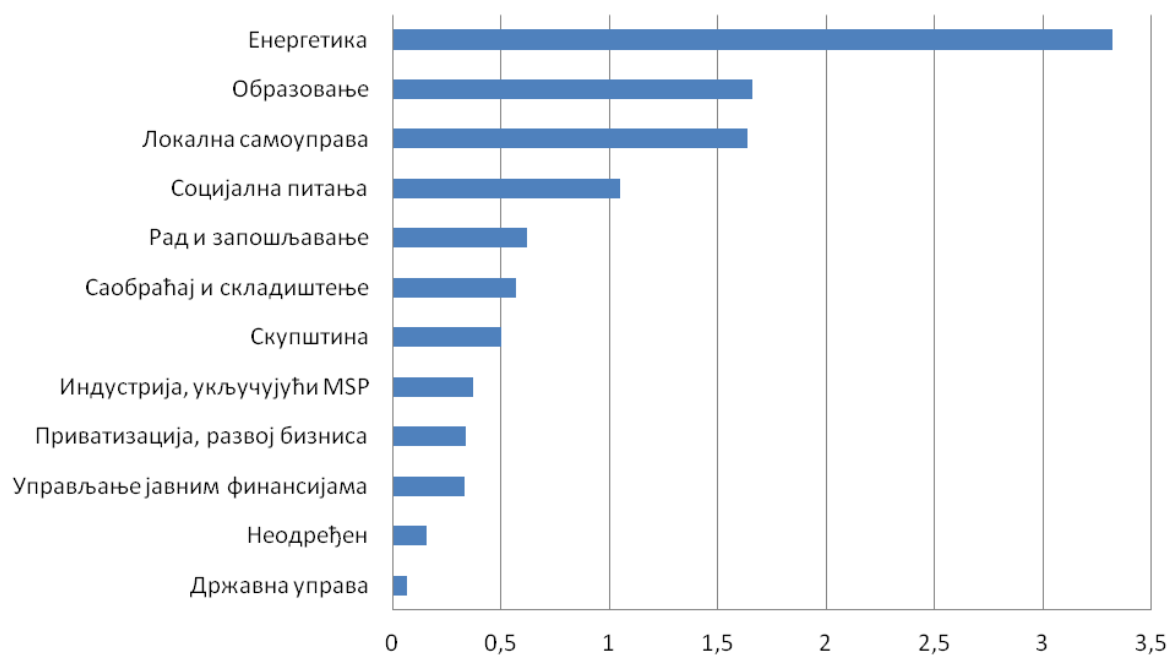
Пољопривреда, шумарство и рибарство

Медији

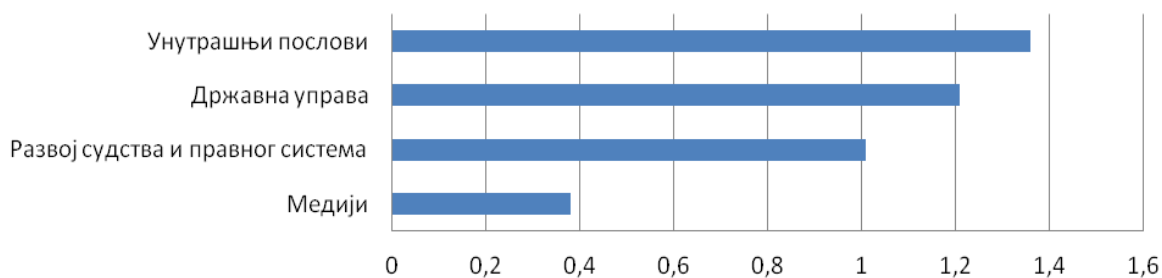
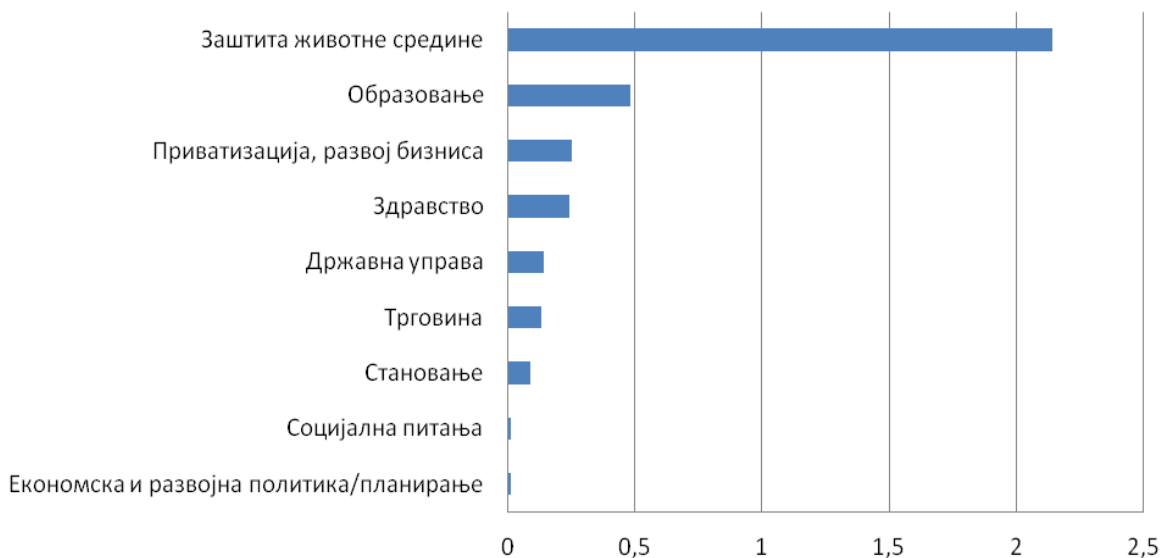
Развојна банка Савета Европе - 14,34

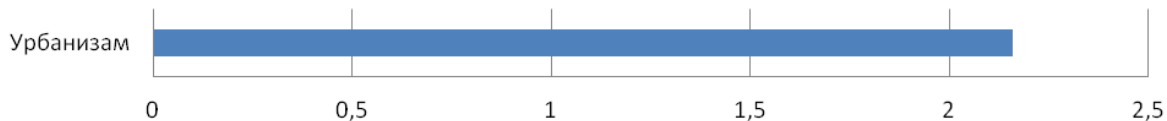
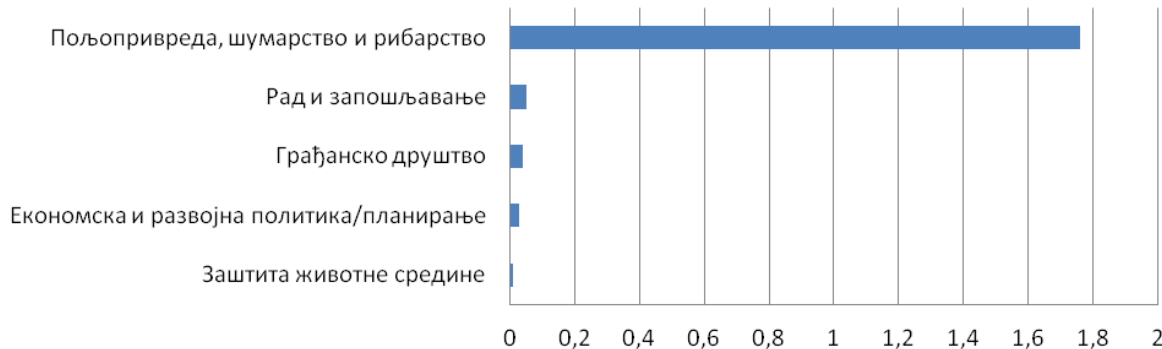
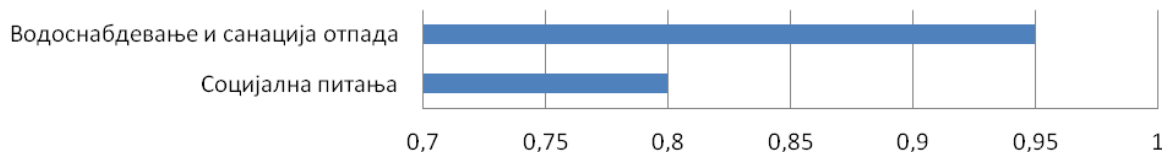
Образовање

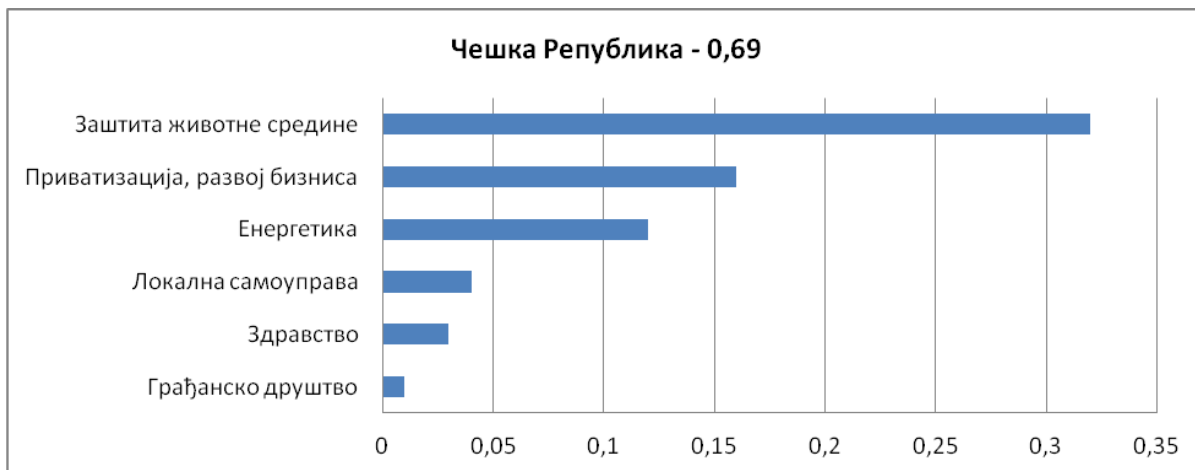
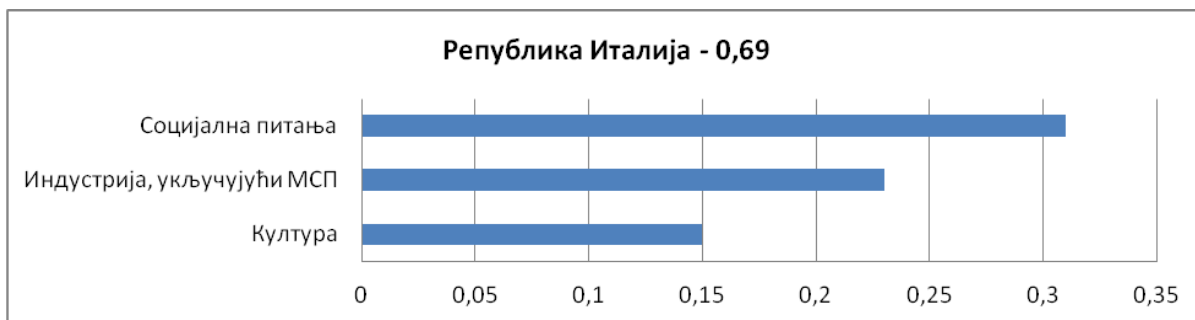
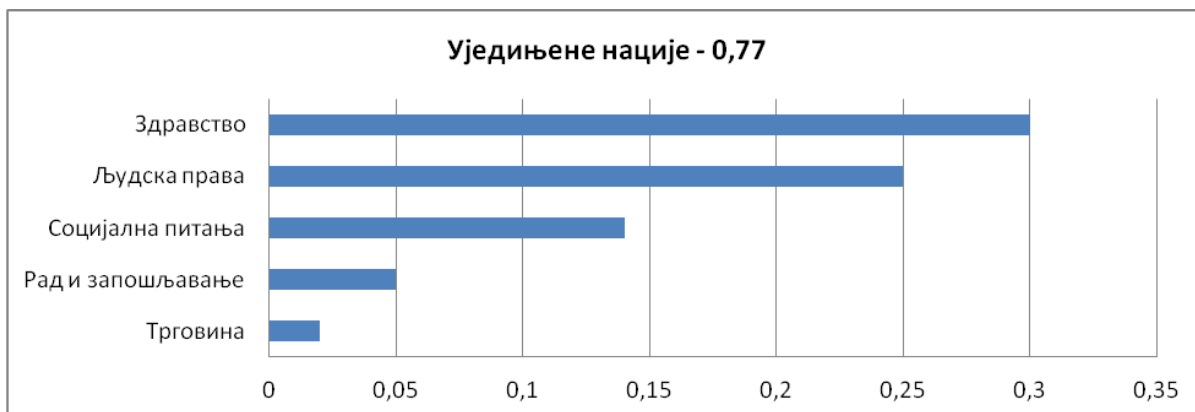

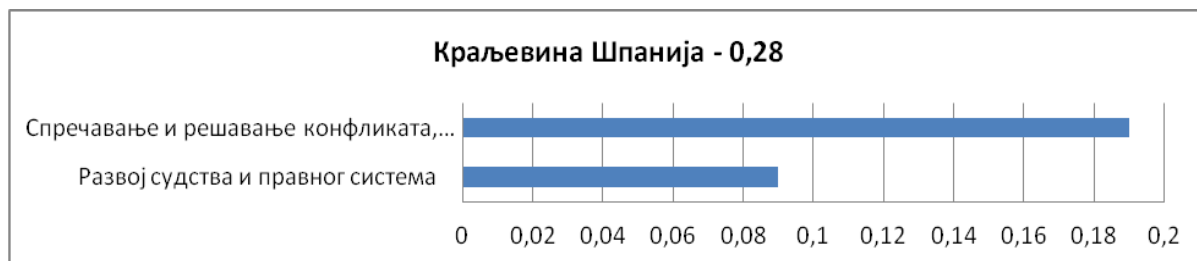
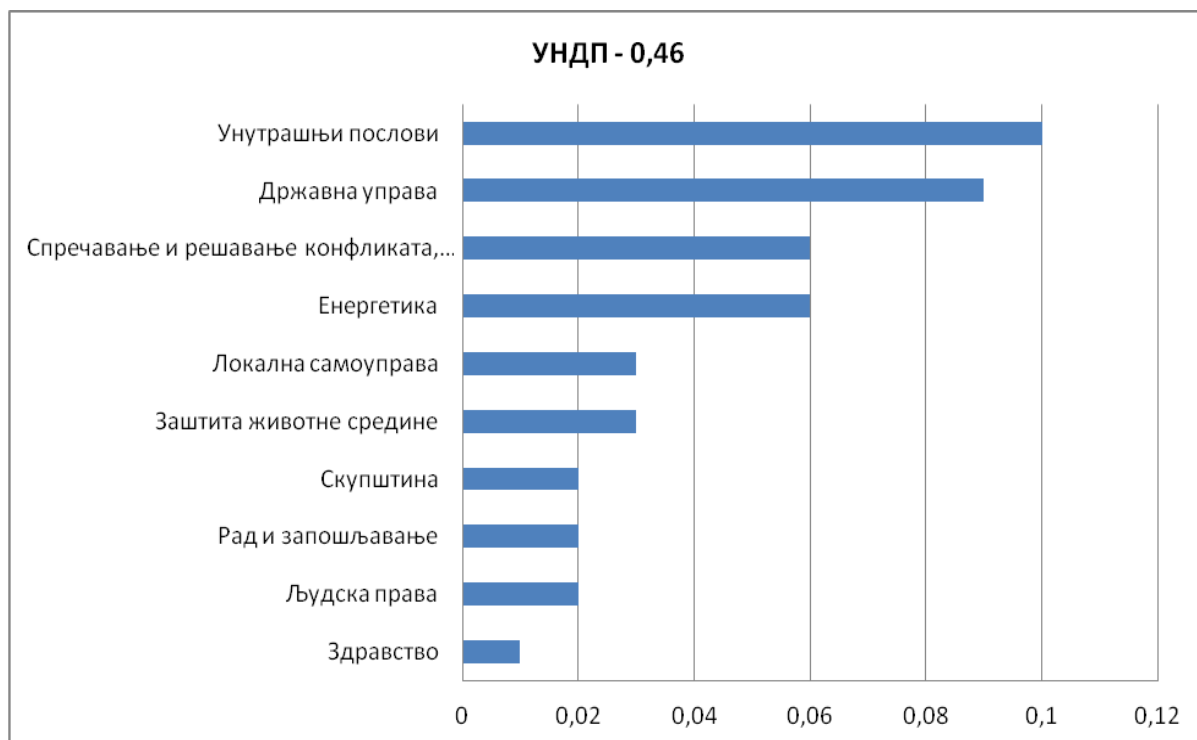
Краљевина Шведска - 11,17**Швајцарска Конфедерација - 10,64**

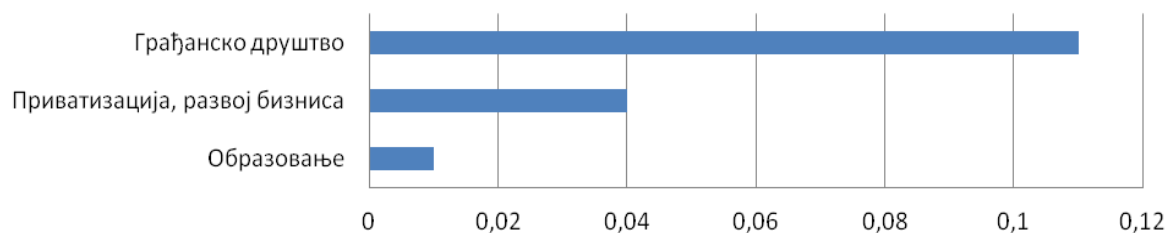
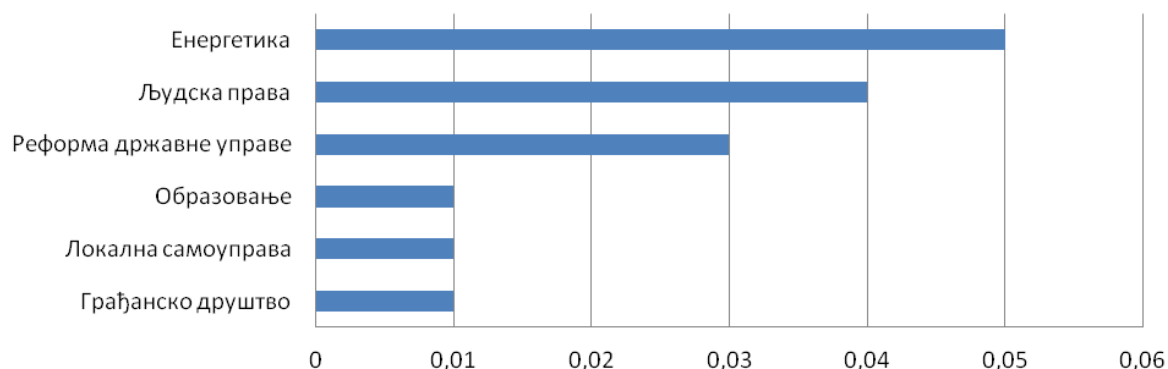
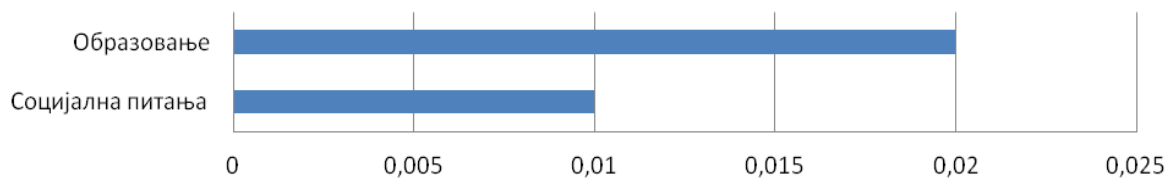

Република Турска - 5,66**ОЕБС - 3,96****Јапан - 3,48**

Француска Република - 2,16**Краљевина Данска - 1,89****Велико Војводство Луксембург - 1,75****УНИЦЕФ - 0,95**

Словачка Република - 0,19**Република Финска - 0,15****Република Пољска - 0,03**

Прилог 2 – Преглед обука одржаних у 2013. години у области координације међународне помоћи**Тематска област: Програмирање међународне помоћи, међународна сарадња и пројекти**

Назив обуке		Број реализованих обука	Укупно учесника	Укупно учесник/ дан обуке
1.	Процес програмирања међународне помоћи, идентификација и израда нацрта предлога пројеката	1	20	20
2.	Управљање пројектним циклусом	1	9	19
УКУПНО		2	29	39

Тематска област: Децентрализовано управљање фондовима ЕУ

Назив обуке		Број реализованих обука	Укупно учесника	Укупно учесник/ дан обуке
3.	Финансијско управљање	2	9	19
4.	Мониторинг и евалуација (надзор и процена)	1	9	19
5.	Јавне набавке-услуге	2	23	34
6.	Општи оквир ИПА и основе децентрализованог система управљања фондовима ЕУ	2	53	53
7.	Јавне набавке-радови	1	25	54

Назив обуке		Број реализованих обука	Укупно учесника	Укупно учесник/ дан обуке
8.	Успостављање децентрализованог система и одржавање акредитације	2	28	28
9.	Јавне набавке-твининг	1	38	38
10.	Јавне набавке-роба	1	11	27
11.	Јавне набавке-грантови	1	18	40
12.	Неправилности-основна обука	1	20	20
УКУПНО		14	262	358

Прекогранична сарадња (друга ИПА компонента)

Назив обуке		Број реализованих обука	Укупно учесника	Укупно учесник/ дан обуке
13.	Општи оквир ИПА, ИПА II (IIa и IIb) и основе децентрализованог управљања фондовима ЕУ у ИПА II компоненти (ДМ ИПА II)	1	59	59
14.	Јавне набавке и управљање уговорима о субвенцији-грант шеме ИПА компонента II	1	23	23
УКУПНО		2	82	82

Прилог 3 – Списак споразума о међународној помоћи закључених у 2013. години

Редни број	Назив
1.	Прилог број 1 Меморандума о разумевању о G2G, PSO-M и МЕС програма за сарадњу између Владе Републике Србије и Владе Холандије
2.	Измене и допуне Финансијског споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Италије за програм „Подршка привреди Републике Србије кроз набавку добара за пет ресорних министарстава”
3.	Писмо којим Влада Републике Србије прихвата донацију у роби Владе Народне Републике Кине, која се односи на медицинску и канцеларијску опрему.
4.	Амандман број 2 на Финансијски споразум закључен између Владе Републике Србије и Европске комисије у вези са Хоризонталним програмом у области нуклеарне сигурности и заштите од јонизујућег зрачења у оквиру ИПА компоненте – Помоћ у транзицији и изградња институција за 2009. годину.
5.	Амандман број 4 на Финансијски споразум закључен између Владе Републике Србије и Европске комисије у вези са Националним програмом у оквиру компоненте ИПА за помоћ у транзицији и изградњи институција за 2007.
6.	Споразума између Владе Републике Србије и Владе Чешке Републике о развојној сарадњи.
7.	Амандман број 3 на Финансијски споразум између Владе Републике Србије и Европске комисије у вези са Националним програмом за Републику Србију у оквиру компоненте ИПА за помоћ у транзицији и институционалну изградњу за 2010. годину.
8.	Амандман на Споразум између Републике Србије и Краљевине Шведске о развојној сарадњи за период 2009-2012. године.
9.	Амандман број 1 на Финансијски споразум закључен између Владе Републике Србије и Европске комисије у вези са Националним програмом за Републику Србију за 2011. годину у оквиру Инструмента за претприступну помоћ.
10.	Меморандум о разумевању између Владе Републике Србије и Министарства спољних послова Краљевине Норвешке, који се односи на Билатерални програм помоћи пројектима из 2012. године
11.	Споразум о привредно-техничкој сарадњи између Владе Републике Србије и Владе Народне Републике Кине.
12.	Амандман број четири на Споразум о помоћи за конкурентнију тржишну економију између Републике Србије и Сједињених Америчких Држава.
13.	Амандман број четири на Споразум о помоћи између Републике Србије и Сједињених Америчких Држава за боље функционисање управе.
14.	Финансијски споразум између Владе Републике Србије и Европске комисије у вези са Вишекорисничким програмом ТЕМПУС у оквиру ИПА компоненте – Помоћ у транзицији и изградња институција за 2013.
15.	Споразум између Владе Републике Србије и Министарства спољних послова Краљевине Норвешке који се односи на Билатерални програм.
16.	Амандман број 4 на Финансијски споразум закључен између Владе Републике Србије и Европске комисије у вези са Националним програмом у оквиру компоненте ИПА за помоћ у транзицији и институционалну изградњу за 2008. годину.
17.	Амандман број 1 на Финансијски споразум између Владе Републике Србије и Европске комисије у вези са Хоризонталним програмом у области нуклеарне сигурности и заштите од јонизујућег зрачења у оквиру ИПА компоненте – Помоћ у транзицији и изградња институција за 2011. годину.
18.	Прилог број 1 Споразума између Владе Републике Србије и Министарства спољних послова Краљевине Норвешке који се односи на билатерални програм.
19.	Финансијски споразум између Владе Републике Србије и Европске комисије у вези са припремним активностима за очување и обнављање културног наслеђа у областима захваћеним конфликтима на западном Балкану за 2012. годину.